



Felleskap i kristent ungdomsarbeid
En studie av followme sin fellesskapsforståelse

Andreas Lunde

VID vitenskapelige høgskole

Stavanger

Masteroppgave

Master i teologi

Antall ord: 24061

15. desember 2022 – kl. 12:00

Sammendrag

I denne oppgaven har jeg søkt å finne hvilke forståelser av fellesskap i kristent ungdomsarbeid som kommer til uttrykk i oppfølgingskonseptet followme sin nyutgitte bok. For å gjøre dette har jeg gjennomført en totrinns analyse.

I første omgang har jeg gjort en dokumentanalyse av boka hvor jeg ser på dens oppbygning, argumentering og layout. Gjennom dette har jeg fått en bred tilnærming til boka som jeg så har hatt grunnlag i for å se spesifikt på followme sin forståelse av fellesskap.

I andre omgang har jeg gjennomført en teologisk innholdsanalyse for å belyse followme sin fellesskapsforståelse fra utvalgte teorier. Den ene teorien jeg bruker i denne analysen handler om å forstå ungdomstiden som en liminalperiode, og å se ungdomsfellesskapet som *communitas*, og den andre teorien tar for seg ildsjel- og ildsteddynamikker i kristent ungdomsarbeid.

Gjennom dokumentanalysen ser jeg at followme sin forståelse av fellesskap handler om tilhørighet og relasjoner. Deres forståelse av fellesskap inkluderer også å se kirken som fellesskap.

Gjennom teologiske innholdsanalyse har jeg funnet uttrykk for at followme forstår fellesskap som *communitas*, og som et fellesskap med samspill mellom ildsjel- og ildsteddynamikker.

Nøkkelord:

Youth ministry, fellesskap, followme, tilhørighet, relasjoner.

Abstract

In this thesis, I have sought to see the degree for which understandings of community in Christian youth ministry are expressed in the newly published book from the relationship-based concept for youth leader development *followme*. To do this, I have applied a two-step analysis.

Firstly, I have conducted a document analysis of the book. In this, I look at how the book is structured, how it argues, and its layout. Through this analysis, I get a wide approach to the book, which in turn makes a basis to understand their understanding of community.

Secondly, I have conducted a theological content analysis to shed light on how *followme* understand community using selected theories. The first theory I consider is about liminality as a way to understand the youth period, and consequently understanding the community of youth as *communitas*. The second theory is about leadership dynamics in youth ministry explained as *fire starter* dynamics and *fire place* dynamics.

Through the document analysis, I have found that *followme* understand community as belonging and as relationships. Their understanding of community also includes seeing the church as community.

Through the theological content analysis, I have found that the way *followme* understand community can be explained as *communitas*, and as a community with interplay between *fire starter*, and *fire place* dynamics.

Forord

Jeg har fra før jeg begynte studiet i teologi vært interessert i ungdomsarbeid. Jeg har hele tiden tenkt på ungdomstiden som en viktig tid i troslivet, og den gruppen ungdommer jeg særlig tenkte på når jeg jobbet med forskningsspørsmålet var ungdommene som er ferdig med konfirmasjon, men som enda ikke er voksne. At followme er et konsept for ungdommer i alderen 15-25 år gjør det dermed svært passende for hva jeg ønsket å se nærmere på.

Jeg vil takke både Anna Rebecca Solevåg og Karen Margrethe E. Mestad som har gitt god veiledning dette semesteret, og for å invitere meg med på forskningsdag i Bergen hvor jeg fikk presentert oppgaven, for så å få gode tilbakemeldinger. Jeg har med denne oppgaven fått en opplevelse av å skrive inn i en større teologisk kontekst enn jeg så for meg i forkant av oppgaven.

Forkortelser som brukes

DNK – Den norske kirke.

NMSU – Det norske misjonsselskap sin barne- og ungdomsorganisasjon.

Innhold

1. Innledning	7
1.1 Problemstilling og oppbygning	7
1.1.1 Oppgavens oppbygning	8
1.2 Relevant forskning	8
1.3 Om followme.....	11
1.3.1 Formål og verdier	12
1.3.2 Oppbygning og konkrete tiltak.....	13
1.3.3 Inndeling av lederne	14
2. Teori.....	14
2.1 Perspektiv på fellesskap	15
2.1.1 Sosiologisk perspektiv.....	15
2.1.2 Teologisk perspektiv	17
2.1.3 Oppsummering	19
2.2 Teorier om fellesskap i kristent ungdomsarbeid	20
2.2.1 Liminalitet og communitas.....	20
2.2.2 Sentripetale og sentrifugale dynamikker	24
3. Metode	26
3.1 Kvalitativ forskning.....	26
3.2 Dokumentanalyse	26
3.2.1 Dokumentet som tekst.....	27
3.3 Teologisk innholdsanalyse	28
3.4 Kilder for materialet	29
4. followme-boka som tekst	30
4.1 Oppbygning	30
4.1.1 Oversikt over bokas hovedelementer	31
4.1.2 Boka i tre hoveddeler	31
4.1.3 Bokas narrativ	33
4.1.4 Prioritering og viktighet	35
4.2 Autoritet og argumentasjon.....	36
4.2.1 Bokas utgiver.....	37

4.2.2 Grunnlag for konseptet.....	37
4.2.3 Personlige fortellinger	45
4.3 Språk, stil og layout.....	46
4.4 followme og fellesskap.....	47
4.4.1 Fellesskap som del av et samspill	48
4.4.2 Tilhørighet	49
4.4.3 Relasjoner.....	50
4.4.4 Kirken.....	52
4.4.5 Bibelbruk og fellesskap.....	53
4.5 Oppsummering	56
5. Innholdsanalyse	56
5.1 followme, liminalitet og communitas.....	57
5.1.1 Ungdomstiden som liminalperiode	57
5.1.2 Kirken i en liminalperiode.....	60
5.1.3 Communitas og struktur	60
5.1.4 followme som communitas eller ghettofellesskap	62
5.2 Ildsjel- og ildsteddynamikker.....	63
5.2.1 Ildsjeldynamikker i followme	63
5.2.2 followme som ildsted	65
5.2.3 Ungdomsledere og forbilder – samlende eller sendende fellesskap?.....	67
5.3 Drøfting - elementer i followme som ikke dekkes i teorien?	68
6. Konklusjon.....	69
Litteraturliste	71

1. Innledning

1.1 Problemstilling og oppbygning

I denne oppgaven skal jeg se på lederoppfølgingskonseptet *followme*¹ og deres forståelse av fellesskapets rolle i ungdomsarbeid. Konseptet *followme* har vært i utvikling siden 2007, men etter det ble en del av NMSU i 2021 har utviklingen tatt nye steg, og det kom i oktober 2022 ut en bok hvor konseptet presenteres.²

I utgangspunktet er *followme* et konsept for ledertrening, men min tilnærming er å se på deres fellesskapsforståelse. Problemstillingen jeg har i denne oppgaven er følgende:

Hvilke forståelser av kristent ungdomsarbeid som fellesskap kommer til uttrykk i followme?

Jeg kommer i hovedsak til å ta utgangspunkt i *followme*-boka, og jeg vil i analysen av den gjennomføre en dokumentanalyse for å se oppbygning og argumentasjon av boka, for så å ha et grunnlag for å forstå deres fellesskapsforståelse. Jeg kommer også til å ta for meg noen momenter som drøftes mer utdypende. Det første er å se på hvordan fellesskapet til *followme* står i relasjon til kirken, og hvilken relasjon *followme* har til Den norske kirke (DNK). Det andre jeg vil drøfte mer utdypende er hvilken type fellesskap *followme* inviterer til: Er fellesskapet samlende eller sendende? Til å drøfte disse har jeg med noen relevante teorier for kristent ungdomsarbeid som gir et teoretisk perspektiv på *followme*.

Selv har jeg vært med i *followme* fra høsten 2022 via stillingen min som ungdomsprest i Bogafjell. Det betyr at jeg har fått et konkret innblikk i *followme* samtidig som jeg har skrevet denne oppgaven, ved at jeg har vært med på ledersamlinger, SPARK, *followmeet* og lokalsamlinger slik de ser ut i Bogafjell.³ Dette betyr at jeg har en annen tilknytning til konseptet i tillegg til denne oppgaven, men i oppgaven ser jeg på konseptet slik de presenterer seg selv, ikke slik jeg selv har opplevd det i høst. Faren for påvirkning tenker jeg er minimal, i og med at jeg ikke hadde tilknytning til *followme* før jeg begynte på oppgaven, og jeg i aller størst grad har forholdt meg til konseptet som forskningsobjekt.

¹ Navnet *followme* skrives kontinuerlig med liten forbokstav, derfor kommer jeg selv til å gjøre det samme. Jeg skriver mer om dette i 4.3.

² Cathrine Vidnes, *followme. Oppfølging av kirkens unge gjennom nettverksarbeid*, red. av Helene Reite Uglem og Stig Sunde, (Stavanger: Bodoni AS, 2022).

³ Disse samlingene forklares nærmere i 1.3.2.

1.1.1 Oppgavens oppbygning

Dette første kapittelet dreier seg om å forklare problemstillingen, og jeg vil i 1.2 sikte meg inn på hvor denne oppgaven befinner seg i det teologiske landskapet. I 1.3 gir jeg en oversikt over followme og hva konseptet går ut på.

I kapittel 2 presenterer jeg de forskjellige teoriene jeg har med i oppgaven. I 2.1 ser jeg på begrepet fellesskap fra en sosiologisk og en teologisk tilnærming. I 2.2 presenterer jeg to teorier som er relevant for fellesskap i kristent ungdomsarbeid. Den ene teorien tar for seg ledelsesdynamikker i kristent ungdomsarbeid, og den andre handler om å forstå ungdomsfellesskapet som et *communitas*.

I kapittel 3 går jeg gjennom metodene jeg har valgt for å svare på problemstillingen. Jeg anvender i oppgaven en dokumentanalyse for å få et bredt overblikk, for så å ta i bruk en teologisk innholdsanalyse for å kunne gå dypere.

De neste to kapitlene er analysekapitler. Kapittel 4 består av en dokumentanalyse av followme-boka, hvor jeg først i 4.1 ser på boka i sin helhet, for så i 4.2 å bruke metoden særlig inn for å se på fellesskapsforståelsen til followme.

I kapittel 5 går jeg enda dypere i followme sin fellesskapsforståelse gjennom en teologisk innholdsanalyse med bruk av teoriene jeg presenterer i kapittel 2. Analysen gjennomføres med at jeg i 5.1 sammenligner teorien om liminalitet og fellesskap som *communitas* med fellesskapet i followme, og i 5.2 gjør jeg det samme med teorien om ildsjel- og ildsteddynamikker. I kapittelets avslutning, 5.3, ser jeg nærmere på de elementene av followme sin fellesskapsforståelse som ikke tydelig har tilsvarende elementer i teoriene jeg har brukt.

I kapittel 6 konkluderer jeg ut ifra de metodene jeg har anvendt, og reflekterer litt rundt hva som kunne vært relevant å se nærmere på for videre forskning.

1.2 Relevant forskning

Den teologiske disiplinen jeg gjør denne oppgaven i er praktisk teologi, under fagfeltet som omhandler youth ministry. Konteksten jeg forholder meg til er nordisk og luthersk.

Ungdom og ungdomsarbeid er generelt interessante tema, og på feltet som helhet finnes det en god del forskning. Av det som er gjort på generell basis vil jeg trekke frem en

studie på ungdom som heter «Truth about youth».⁴ Her har de gjennom intervju og fokusgrupper forsøkt å forstå hva som motiverer unge i dag. I studien fant de tre motivasjoner som overskred grenser. Den ene av disse er fellesskap: nødvendigheten for relasjoner og tilhørighet til et fellesskap. Den andre handlet om rettferdighet: nødvendigheten for sosial eller personlig rettferdighet, og viktigheten av å gjøre det som er rett, og å være en aktivist. Den siste handlet om autentisitet: ønsket om å se ting slik de er.⁵ Som lim mellom disse tre motivasjonene plasseres teknologien. Jeg skal ikke ta for meg ungdommers motivasjon i denne oppgaven, men når fellesskap er plassert som en av tre motivasjoner for ungdom, tenker jeg det peker på fellesskap som noe viktig å se nærmere på.

Mens jeg har jobbet med denne oppgaven, er det innenfor youth ministry kommet en bok av Jos de Kock og Bård Eirik Hallesby Norheim som handler om hvordan å gjøre forskning innenfor youth ministry, og den tar for seg flere aspekter med ungdomsarbeid.⁶ Boka er delt inn i fem hoveddeler som tar for seg hvert sitt spørsmål: Hvem er ungdommene? Hvor er Gud i ungdomsarbeid? Hva er formålet til ungdomsarbeid? Hvem er ungdomspresten i ungdomsarbeid? Hvordan gjøre forskning på praksiser i ungdomsarbeid?⁷ Av det boka går gjennom er det to av kapitlene som er relevante å nevne i denne oppgaven. Det første er kapittel 1, hvor det stilles spørsmål til hvordan man skal forholde seg til ungdomskultur.⁸ De forklarer kultur som en «manifestation of values, practices, beliefs (including religious beliefs), norms, and habits within a group of people, a community or society».⁹ Dette er altså relevant til fellesskapet i ungdomsarbeidet med å se på kulturen i dette fellesskapet. Det andre relevante kapittelet er kapittel 12, hvor de fokuserer spesifikt på fellesskap i ungdomsarbeid. De introduserer her en *koinonia*-modell for ungdomsarbeidet, og denne modellen retter fokuset mot at det er Jesus som til syvende og sist skaper fellesskap.¹⁰ De peker også i dette kapittelet på viktigheten av fellesskap med utgangspunkt i at ungdommer kan beskrives å være i en liminal fase.¹¹ Her trekkes det og inn at fellesskapet trenger å være intergenerasjonelt for at ungdommene skal få delta i dialog, og få støtte og utfordring i sitt

⁴ McCann truth central, *Truth about youth* (2012), online hefte, besøkt 14.12.2022, https://issuu.com/mccanntruthcentral/docs/mccann_truth_about_youth.

⁵ Ibid, 5.

⁶ Jos de Kock og Bård Eirik Hallesby Norheim, *The five questions. An academic handbook in youth ministry research*, (Oregon: Pickwick publications, 2022).

⁷ Ibid, vii-viii.

⁸ Ibid, 20.

⁹ Ibid, 21.

¹⁰ Ibid, 217.

¹¹ Ibid, 218.

trosliv.¹² Disse delene av boka jeg har nevnt, viser at fellesskap i ungdomsarbeid også er blitt forsket på. Det som handler om ungdomskultur kunne vært relevant, men jeg har i denne oppgaven valgt en annen tilnærming. I oppgaven kommer jeg til å se på ordet koinonia, og jeg skal se nærmere på liminalitet som et perspektiv på ungdomstiden.

En annen bok som er relevant til ungdomsarbeid generelt er boka «Four views of youth ministry and the church».¹³ Denne boka presenterer to akser som tar for seg spenninger for ulike måter å forstå ungdomsarbeid på. Den ene spenningen dreier seg om ungdomsarbeidet virker utover til å drive misjon, eller innover for å samles i fellesskap.¹⁴ Forfatterne viser til at kirkebasert ungdomsarbeid typisk heller mot fellesskapssiden av aksene, mens parakirkelige organisasjoner heller mot misjonssiden av aksene.¹⁵ Selv kirker som setter fokus på misjon i ungdomsarbeidet, peker de på at ender opp med egne ungdomsfellesskap som blir aldersspesifikke ghettofellesskap som ikke blir en del av det større trosfellesskapet.¹⁶ Den andre aksene tar for seg åndelig modenhet, og spenner mellom å tenke at ungdom er nåtidens eller fremtidens kirke.¹⁷ Denne aksene er relevant til tidspunkt for dåp, konfirmasjon og medlemskap, men også deltakelse i kirkeliv og lederskap. Disse to spenningene settes så sammen til en modell med fire grupperinger. Disse kobles til fire ulike syn på hvordan man tenker om og tilnærmer seg ungdomsarbeid. De fire er inkluderende menighet (fellesskap nå), misjonarisk (misjon nå), forberedende (fellesskap senere) og strategisk (misjon senere).¹⁸ I kapittel 5 drøfter jeg hvorvidt fellesskapet i followme er samlende eller sendende, og jeg drøfter om followme står i fare for å løsrive seg fra kirken, og dette er spenninger som kan minne om de to aksene som presenteres i denne teorien. I selve drøftingen vil jeg for så vidt forholde meg til andre teorier som enda bedre belyser disse problemstillingene.

Som jeg viser, er det relevant forskning innenfor det jeg skriver oppgave om. Det jeg gjør som er nytt, er at jeg anvender det som handler om fellesskap i kristent ungdomsarbeid på konseptet followme. Målet er å se om disse teoriene for fellesskap kan finnes uttrykk for i et konsept som i stor grad er utviklet basert på erfaring.

¹² Ibid.

¹³ Mark H. Senter III et al., *Four views of youth ministry and the church: Inclusive congregational, preparatory, missional, strategic*, (Michigan: Zondervan, 2001).

¹⁴ Ibid, xiii-xiv.

¹⁵ Ibid, xiii.

¹⁶ Ibid, xiv.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Ibid, xv-xvi. Figur 3 og 4 viser sammenhengen mellom aksene og vise de fire gruppene som dannes.

1.3 Om followme

Jeg kommer her til å presentere followme, deres formål, deres verdier, og jeg vil se på hvordan konseptet er bygd opp i praksis. Det jeg presenterer her vil være et generelt overblikk over followme, og så vil jeg i kapittel 4 gå grundigere i hvem de er i det jeg gjør en dokumentanalyse av followme-boka.

followme er et relasjonsbasert oppfølgingskonsept som sikter på å utruste ungdomsledere. Ungdomsledere er ungdommer i alderen 15-25 år som ønsker å være ledere i sin menighet. Konseptet har vært i utvikling siden 2007 med utgangspunkt i et ungdomsarbeid i Madlamark, og det har siden utviklet seg til å inkludere 20 menigheter innenfor Stavanger bispedømme.¹⁹ I 2021 gikk followme inn i NMSU «for å kunne møte voksende interesse fra menigheter i og utenfor Stavanger».²⁰ Om kirketilhørighet fortelles det at «Arbeidet er særlig utviklet for menighetene i Den norske kirke, men vil også fungere for alle menigheter og organisasjoner som har unge ledere, og som ønsker å være en del av et større nettverk».²¹

Navnet followme er en referanse til Jesu ord til disiplene om å følge ham, hentet fra Matt 4,19: «Han sa til dem: ‘Kom, følg meg, så vil jeg gjøre dere til menneskefiskere!’»²² Fra starten av viser de at grunnpilaren er Jesus og hans eksempel på lederskap ved et kort avsnitt de kaller «forbildet»:

«Vårt beste forbilde på lederskap er Jesus. Han sa: Følg meg! Han levde sammen med disiplene sine og var selv eksempelet på lederskap. Så sa han igjen: Følg meg! Vi har Jesus som forbilde.»²³

Konseptet er tett knyttet til menighetsarbeid, ved at man melder seg på som menighet, og en del av opplegget foregår i den enkelte menigheten. Selv om followme på en side presenterer seg som et lederutviklingskonsept som kan inkludere all ungdom, er åndelig vekst også vektlagt, gjennom at det også er tilrettelagt å bruke tid til å vokse i og å ha samtaler om tro.

¹⁹ Ibid, omslag. Tall fra 2022.

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid, 7.

²² The followme network, “Promofilm” (2015), video, besøkt 06.12.2022 <https://www.thefollowme.net/om-follow-me/>. Her viser de til dette bibelverset.

²³ Vidnes, *followme*, 3.

1.3.1 Formål og verdier

Formålet til followme presenteres i en enkel setning: «followme vil se, samle og styrke menighetens ungdomsledere til å dele tro, tid, ting og talent.»²⁴ Å se handler om å bry seg om, bli kjent med og ta vare på ungdommene. Å samle handler om å skape fellesskap blant unge på tvers av oppgaveområde, alder, menigheter etc. Å styrke handler om å utruste ungdommene til å få en tro som holder gjennom livet. Å dele tro, tid, ting og talent er en formulering utarbeidet av NMSU:

Når vi deler tro blir andre kjent med Jesus.
Når vi deler tid bygger vi fellesskap.
Når vi deler ting skaper vi en mer rettferdig verden.
Når vi deler talent utgjør vi en forskjell for andre.²⁵

For å nå målet har followme tre verdier: «followme har tre verdier som vi ønsker skal gjennomsyre våre samlinger. De tre verdiene er *gøy, kvalitet og fellesskap.*»²⁶

Når de forteller om verdien *gøy*, forteller de om viktigheten med å ha det *gøy* når man er samlet, og de ser det som en verdi å bruke tid og ressurser på ting og aktiviteter fordi det er *gøy*. Når det er *gøy* har ungdommene en grunn til å fortsette, og nye ungdommer får lyst å bli med.²⁷

Om *kvalitet* forteller de at det handler om å prioritere ungdommene og vise at de er viktige, og det vises ved å blant annet la dem få bruke skikkelig utstyr, eller ved at det kan hentes inn dyktige musikere til musikkopplæring og dyktige formidlere til å snakke om tro.²⁸

Deres forklaring på *fellesskap* lyder slik: «Fellesskap handler i stor grad om å høre til i en gruppe. Vi bygger tilhørighet gjennom å utvikle ekte relasjoner som er basert på oppriktig interesse og omsorg.»²⁹ De sier at det er derfor viktig at det skapes fellesskap, og dette gjør de for både ungdomslederne og for lokallederne.

²⁴ Ibid, 29.

²⁵ NMSU, «Hvem vi er», besøkt 06.12.2022. <https://nmsu.no/hvem-er-vi/>.

²⁶ Vidnes, *followme*, 40.

²⁷ Ibid, 40-41.

²⁸ Ibid, 41, 43.

²⁹ Ibid, 43.

1.3.2 Oppbygning og konkrete tiltak

followme fungerer på tre ulike plan med tilhørende samlinger og fellesskap. Det lokale planet er fellesskapet i enkeltmenigheten. Her oppfordrer followme til månedlige samlinger for alle ungdomslederne i menigheten, og disse skal ledes av lokallederen. «De lokale followme-samlingene har som hovedmål å etablere relasjoner, bygge fellesskap, øke lederkompetanse og gi åndelig påfyll.»³⁰ Viktige bolker er dermed mat, sosialt fellesskap, lederinput/åndelig påfyll og et rom for ungdommene til å ta opp saker og snakke om hvordan det går med deres lederoppgaver. Lokallederen får boka Lederkurset som kan brukes som en ressurs til ledertreningen om ønskelig. Lokallederen er personen i menigheten som driver med ungdomsarbeid. Det kan være presten, kateketen, ungdomsarbeideren eller andre utvalgte. Det er foretrukket å bruke en ansatt voksen til denne oppgaven.³¹ På dette planet vil det også skje personlig oppfølging av ungdommene.

Det neste planet er nettverksplanet, og dette består av omtrent 10 menigheter. På dette planet arrangerer followme to samlinger. Den ene er ledergruppesamlingen, som er en samling for de ulike lokallederne.³² Denne foregår månedlig, og på denne samlingen kan lederne samtale om arbeidet på lokalplanet, få input og åndelig påfyll. De får også informasjon om og kan gi innspill til de andre nettverkssamlingene. Ledersamlingene kalles inn av og ledes av en nettverksleder – en ansatt stilling i followme-arbeidet.

For ungdommene på nettverksplanet arrangeres det en oppstarts- og inspirasjonsdag, SPARK. Denne skjer tidlig på høsten og er ment til å «riste sammen» og å hjelpe ungdomslederne til å finne hverandre og vise at de ikke står alene, og de skal denne dagen få inspirasjon til arbeidet og påminnelse om å gå i Guds kraft.³³ I tillegg til disse to typene samlinger, oppfordrer followme menighetene til å arrangere felles ungdomsgudstjenester. Disse går under navnet *followmeet*, men de er ikke arrangert av followme. Det er heller en oppfordring til medlemsmenighetene som en styrke til hverandre og ungdommene selv.³⁴

Det tredje planet inkluderer alle followme-nettverkene. Alle nettverkene samles på sommeren til followme-konferanse. Denne arrangeres hovedsakelig av medarbeidere fra ulike followme-grupper og det er followme-koordinatoren fra NMSU sammen med en frivillig stab

³⁰ «Velkommen i followme», utsendt informasjonsskriv og avtaledokument, 3.

³¹ Vidnes, *followme*, 46.

³² Ibid, 53.

³³ Informasjonsskriv, 5.

³⁴ Vidnes, *followme*, 55.

som er hovedansvarlig for denne konferansen. Konferansen varer i 2-3 dager og består av samlinger, konkurranser og seminar tilpasset ungdommene. «Konferanse handler om at ungdommene fra de ulike medlemsmenighetene ristes sammen og blir inspirert ved å se alle de andre engasjerte jesusetterfølgerne.»³⁵

1.3.3 Inndeling av lederne

followme skiller mellom forventningene til ungdommene etter alder, gjennom at ungdomslederne er inndelt i grupper etter alder. Det tydeligste skillet er mellom 10. klassingene og dem som går på vgs., og til disse aldersgruppene stilles det ulike forventninger. Basert på alderen får de også hver sine fargede t-skjorter, 10. klasse får blå og vgs.-elevene får gule. Et av poengene er at de skal få lov å vokse som ledere, så de som er nye som ledere kan se opp til de eldre lederne.³⁶ I tillegg til disse to, får ungdomslederne i alderen 18+ mulighet til å være med i medarbeidergruppa. Her får de enda mer ansvar ved at de blir med i en egen gruppe hvor de blir med i planleggingen av nettverkssamlingene.³⁷

followme opererer med ungdomsledere alderen 15-25, men de har også brukt konseptet for de yngre også. followme jr. er et opplegg for dem som går i 6.-8. klasse, og followme Konf er et mulig valgfag for konfirmanter som ønsker ledertrening.³⁸ Også disse aldrene har t-skjorter med hver sine farger.

2. Teori

I dette kapittelet skal jeg presentere de ulike teoriene jeg kommer til å bruke i denne oppgaven. Kapittelet er todelt, hvor jeg i første omgang vil nærme meg bredt til fellesskapsbegrepet, før jeg i den andre delen vil spisse meg inn til å se på teorier for fellesskap i kristent ungdomsarbeid. I begge delene kommer jeg også til å trekke inn den sosiologiske fagtradisjonen, både for å skape en bredere tilnærming, men også fordi den sosiologiske fagtradisjonen er godt utgangspunkt for å hente ut teorier som deretter anvendes i teologisk sammenheng. Eksempel på dette ser vi i 2.3.1.

³⁵ The followme network, «Konferanse», besøkt 06.12.22, <https://www.thefollowme.net/konferanse/>.

³⁶ Vidnes, *followme*, 58-59.

³⁷ Vidnes, *followme*, 55.

³⁸ Ibid, 64-66, 60.

I 2.1 vil jeg se på tilnærminger til begrepet fellesskap, og jeg vil da ta for meg sosiologisk og teologisk tilnærming til begrepet. Målet med å se på begge disse tilnærmingene er for å få en bred forståelse av fellesskapsbegrepet, og begge disse tilnærmingene vil være relevante i kapittel 4.2, når jeg med utgangspunkt i dokumentanalysen skal nærme meg followme sin fellesskapsforståelse.

I 2.2 kommer jeg til å presentere to teorier som handler om kristent ungdomsarbeid. I 2.2.1 tar jeg for meg liminalitet og *communitas* som måter å forstå ungdomsfellesskap, og i 2.2.2 ser jeg på en artikkel av Norheim og Tveitereid om ledelsesdynamikker i kristent ungdomsarbeid. I artikkelen om ledelsesdynamikker tar de for seg ungdomsarbeid generelt, men den er relevant inn til analysen jeg tar for meg i kapittel 5 hvor jeg fokuserer på fellesskapet i followme.

Jeg vil gjøre oppmerksom på at teoriene jeg bruker er utviklet på empirisk grunnlag. Disse kan derfor ikke sees på som teorier som forsøker å gi en fasit for hvordan man kan tenke fellesskap i ungdomsarbeid, men de beskriver funn i sine kontekster, og derfor vil jeg med en annen kontekst allerede kunne anta at noen ting er annerledes. Den empiriske metoden er også annerledes enn metoden jeg tar i bruk som er en dokumentanalyse med fokus på semiotikk.

2.1 Perspektiv på fellesskap

Det finnes ulike forståelser av ordet fellesskap, og forståelsen endres avhengig om man har et sosiologisk perspektiv, eller om man har et teologisk perspektiv. Jeg skal presentere begge disse perspektivene for å ha dem med videre i oppgaven. I og med at denne avhandlingen er av det teologiske slag vil det teologiske perspektivet være viktig å bruke, men jeg vil også se på det sosiologiske perspektivet da det kan hende dette vil være tydeligere til stede noen områder i analysen.

2.1.1 Sosiologisk perspektiv

Det norske akademis ordbok gir to forklaringer av fellesskap: Den første er «Det å ha noe felles med, høre sammen med (noen)». ³⁹ I denne forbindelse beskrives fellesskapet som en følelse eller opplevelse man har. Andre tilhørende begreper er tilhørighet og samhörighet.

³⁹ Det norske akademis ordbok, «fellesskap», besøkt 07.11.2022, <https://naob.no/ordbok/fellesskap>.

Den andre definisjonen som gis er at fellesskap er en «gruppe, (løs) sammenslutning av mennesker (med felles bakgrunn, bosted, interesser e.l.)»⁴⁰ Her knyttes fellesskapet tydeligere til at det kan avgrenses på en måte, og ut ifra denne forklaringen kan en være del av et fellesskap uten at det er en tilhørende opplevelse av tilhørighet til det gjeldende fellesskapet. Denne typen fellesskap kan også omhandle handlinger som er gjort sammen, og den kan vise til det store fellesskapet, samfunnet, og da blir fellesskapet motsetningen til det enkelte og private.

Aksel Tjora ser på fenomenet fellesskap fra ulike teoretiske tilnærminger i et forsøk på å nyansere begrepet og skape en fellesskapsteori.⁴¹ Jeg vil her presentere de tilnærmingene som vil være relevant for denne oppgaven.

Fellesskap som *samhold* handler om det som knytter sammen mennesker. Her stilles det tyske «gemeinschaft» opp mot det motstridende begrepet «gesellschaft».

«Gemeinschaft er å forstå som samfunn preget av samhold og konsensus, mens Gesellschaft kan forstås som samfunn preget av forhandlinger eller forretningsmessige forbindelser, og kan også oversettes med 'selskap'.»⁴²

Han forsetter med å si at gemeinschaft er de varme følelsene som kan knyttes til familie og venner, men også trossamfunn og tradisjonelle former for klasseidentitet.⁴³

Fellesskap som *identifikasjon* uttrykkes ved «en følelse av at noen spesifikke andre ligner mer på en selv enn andre spesifikke andre».⁴⁴ Denne tilnærmingen til fellesskap omtales blant annet som et *forestilt* fellesskap, basert på at menneskene i fellesskapet ikke vil omgå alle andre i fellesskapet, men det er likevel noe som gjør at de forestiller seg et fellesskap til dem.⁴⁵ Dette fellesskapet knyttes sammen med blant annet hendelser, tradisjoner eller sanger man forestiller seg at alle i fellesskapet kjenner til.⁴⁶ Et annet moment tilknyttet å forstå fellesskapet som stammefellesskap handler om at man kan kjenne hverandre igjen basert på (midlertidige) identifikasjoner, som for eksempel klær.⁴⁷

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Aksel Tjora, *Hva er fellesskap*, (Oslo: Universitetsforlaget, 2018), 14.

⁴² Ibid, 18.

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Ibid, 74.

⁴⁵ Ibid, 75.

⁴⁶ Ibid, 76-77.

⁴⁷ Ibid, 80-81.

Fellesskap som arbeid inkluderer ulike typer fellesskap, blant annet det som kalles løse arbeidsfellesskap, hvor man ikke jobber sammen i samme firma eller avdeling.⁴⁸ Denne typen arbeidsfellesskap preges av en konvergerende smak og verdiorientering, i tillegg til en bredere sammenknytning:

«En utydelig grense mellom jobb og fritid, og mellom det faglige og det sosiale, skaper grunnlag for en leken holdning til jobb og til arbeidsplassen og til vilje og entusiasme for aktiviteter utover vanlig arbeidstid.»⁴⁹

I sin oppsummering ser Tjora på mulighetene til fellesskapet og stiller spørsmål både til hvordan fellesskap kan være verktøy for å løse samfunnsproblemer, men han ser også på hvordan fellesskap kan være problemskapende. Han peker på at «enkelte fellesskap synes å kunne bidra til splittende heller enn samlede samfunn.»⁵⁰ Det kan være problemer innad i fellesskapet, og fellesskapet kan fungere som noe negativt for dem som er utenfor, for samfunnet og andre fellesskap, eller ved at fellesskapene baseres rundt negative formål.⁵¹ Fellesskapet er dermed ikke noe som kan sees på som positivt i seg selv, men heller som noe som har mulighet til å ha både positiv og negativ virkning.

2.1.2 Teologisk perspektiv

Når jeg skal se på den teologiske tilnærming til fellesskap, vil jeg først se hva som står i bibelen med utgangspunkt i det greske ordet for fellesskap som brukes, og deretter vil jeg se på den ekklesiologiske tilnærmingen ved å se på kirken som en form for fellesskap.

Fellesskap i bibelen – κοινωμία

Det greske ordet som brukes på fellesskap i bibelen er κοινωμία (*koinonia*). Dette kommer fra ordet κοινός (*koinos*), som oversettes til «sammen». Koinonia finner vi ikke brukt i evangeliene, men vi finner det i Apostlenes gjerninger og i brevlitteraturen.

I Apg brukes *koinonia* som ordet for fellesskap mellom disiplene:

⁴⁸ Ibid, 106.

⁴⁹ Ibid, 107.

⁵⁰ Ibid, 134.

⁵¹ Ibid, 131-132, 144.

«De holdt seg trofast til apostlenes lære og fellesskapet, til brødsbrytelsen og bønnene. Alle de troende holdt sammen og hadde alt felles. De solgte eiendommene sine og det de ellers eide, og delte ut til alle etter som hver enkelt trengte det.»⁵²

Fellesskapet er beskrevet som et tett samhold hvor de holder alt felles. Moisés Silvia sier ut fra denne teksten at et slikt fellesskap, hvor alt er felles, trenger ikke å forstås som et mål kristne skal strebe etter, men fellesskapet blir i denne teksten sannsynligvis en mer generell pekepinn for hva som er viktige deler av et liv i tilbedelse.⁵³ Fellesskap er beskrevet som et av fire hovedaspekter med disiplenes liv, i tillegg til apostlenes lære, brødsbrytelsen og bønnene. Disse hovedaspektene kan sees i sammenheng, og jeg vil se disse med utgangspunkt i fellesskapet. Å holde seg til apostlenes lære kan da forstås som at de fikk lære og vokse i kunnskap sammen. Brødsbrytelsen peker på en side på at de hadde måltid sammen, mens på den andre siden, sammen med bønnene, viser det også at de fikk dele og vokse i tro sammen. Fellesskapet deres handler dermed både om at de var samlet for å gjøre ting sammen, men det handler og om at de holdt et likt verdensbilde og livsforståelse. Utdypelsen av versene hvor det står at de hadde alt felles, viser hvor nært dette fellesskapet var.

Når vi så ser videre på brevlitteraturen, finner vi et viktig aspekt med fellesskapet. Fellesskapet er ikke utelukkende for mennesker, men Paulus peker på Gud som utgangspunkt for fellesskapet: «Gud er trofast, han som har kalt dere til fellesskap med sin Sønn, Jesus Kristus, vår Herre.»⁵⁴ Fellesskapet pekes her på som mellom mennesker og Jesus. I Fil 2,1 nevnes «fellesskap i Ånden», så her kan det forstås som et fellesskap mellom mennesker, men igjen med utgangspunkt i Gud. I sitt brev skriver Johannes om fellesskap både blant mennesker, og mellom mennesker og Gud: «Det som vi har sett og hørt, forkynner vi også for dere, for at dere skal ha fellesskap med oss, vi som har fellesskap med Far og med hans Sønn Jesus Kristus.»⁵⁵ Om Johannes forstår likt som Paulus, er fellesskapet til mottakermenigheten fellesskapet i Ånden, og deretter peker han på alles fellesskap til Gud Faderen, og til Jesus. En måte å si dette på vil være at de peker på et *felles fellesskap* med Gud. Denne forståelsen vektlegger noe annet enn det jeg så fra Apg, men det må ikke bety at det er ulike forståelser. Fellesskapsforståelsen fra Apg kan forstås som hvordan fellesskap i Ånden ser ut i praksis.

⁵² Apg 2,42.44-45.

⁵³ Moisés Silva, «κοινωνία», *New international dictionary of new testament theology and exegesis*, vol 2:706-713, 710.

⁵⁴ 1 Kor 1,9.

⁵⁵ 1 Joh 1,3.

Perspektiv fra ekklesiologien

I tillegg til hva som står i bibelen om fellesskap, vil jeg også se på kirken (ekklesia), da den kan forstås som fellesskapet blant kristne. I Confessio Augustana (CA) art. VII beskrives kirken som «forsamlingen av de hellige, der evangeliet blir lært rent og sakramentene forvaltet rett.»⁵⁶ Det refereres her altså til en bestemt gruppe mennesker som samles med en spesiell hensikt. Også i trosbekjennelsen heter det at vi tror på «de helliges samfunn» som peker på mennesker som har et forhold til hverandre. Harald Hegstad peker på to aspekter som er viktig å holde sammen for å virkelig forstå hva kirke er: «*Ekklesia* handler altså både om *det å komme sammen*, og om *den gruppe som kommer sammen*.»⁵⁷ Han understreker at kirken er både samlet og sendt i fellesskap, og dermed kan ikke samlingspunktene fjernes, samtidig som samlinger alene ikke utgjør fellesskapet. Det kirkelige fellesskapet er også å forstå annerledes innenfra fra et teologisk perspektiv og utenfra fra et empirisk og sosiologisk perspektiv, og dette handler om troen på at forsamlingen av mennesker står i et bestemt forhold til Gud og det han har gjort i verden.⁵⁸ Ved å referere til Matt 18:20 og apg 2,42 peker Hegstad på hvordan fellesskapet både har rolle som et middel for å få del i Jesu nærvær, men det har en egenverdi som stedet hvor Jesus er. «Kirken er ikke bare et sted der hver enkelt møter Jesus som enkeltindivider, men et fellesskap som søker Jesus, og der Jesus er til stede i fellesskapet som fellesskap.»⁵⁹

2.1.3 Oppsummering

Fellesskap er et omfattende begrep som kan tilnærmes på ulike måter, både sosiologisk og teologisk, men også innenfor disse ser vi at begrepet er omfattende. Fra den sosiologiske tilnærmingen gav ordboka en generell tilnærming til fellesskap, enten som en personlig følelse, eller som en generell tilhørighet. Fra Tjora så jeg på fellesskap som samhold, identifikasjon og arbeid, som er tre ulike tilnærminger innenfor den sosiologiske fagtradisjonen.

Det som særlig skiller den teologiske tilnærmingen fra den sosiologiske, er at den teologiske tilnærmingen består av sterke bånd i utgangpunktet. Denne tilnærmingen handler ikke om fellesskap mellom mennesker gjennom møtepunkter og et felles formål, men med

⁵⁶ Jens Olav Mæland (red.), *Konkordieboken. Den evangelisk-lutherske kirkes bekjennesskrifter*, (Oslo: Lunde forlag, 1985), 31.

⁵⁷ Harald Hegstad, *Den virkelige kirke. Bidrag til ekklesiologien*, (Bergen: Fagbokforlaget, 2009), 19.

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Ibid, 21.

denne tilnærmingen er hovedfokuset at mennesker har fått fellesskap med Gud Fader, Jesus Kristus, og Ånden, og det er dette som er utgangspunktet for fellesskapet blant kristne.

Det jeg vil gjenta er det Tjora nevner om at fellesskapet ikke er positivt i seg selv.⁶⁰ Muligheten for at fellesskap er negativt nevnes ikke eksplisitt i det teologiske perspektivet, men vi ser at heller ikke der plasseres fellesskap som noe isolert. Det har utgangspunkt i Gud, og i Apg nevnes det som en av flere elementer i å være en disippel. Det er altså et fellestrekk i både sosiologisk og teologisk tilnærming at fellesskap ikke står kun som en verdi i seg selv, men fellesskapet er preget av noe annet.

2.2 Teorier om fellesskap i kristent ungdomsarbeid

Jeg vil i dette delkapittelet presentere de to teoriene jeg vil ta i bruk når jeg skal gjøre en teologisk innholdsanalyse i kapittel 5. Den første av teoriene jeg vil presentere handler om liminalitet og ungdomsfellesskap som *communitas*. Dette er i utgangspunktet en sosiologisk teori på fellesskap som er overført til teologisk bruk, og særlig inn mot kristent ungdomsarbeid.

2.2.1 Liminalitet og *communitas*

Victor Turner presenterer begrepene liminalfaser og *Communitas* i sin bok om overgangsfaser.⁶¹ Turner kommer fra den sosiologiske fagtradisjonen, men Paul Otto Brunstad, Alan Roxburgh og Bård Norheim har anvendt denne teorien inn i den teologiske fagtradisjonen. Jeg kommer derfor til å presentere selve teorien, og deretter hvordan den brukes inn i den teologiske fagtradisjonen.

Turner skriver om en overgangsfase han deler inn i tre deler: Separasjon av gruppen eller individet fra en posisjon i den sosiale strukturen eller kulturen, en liminalfase som ligner på verken den forrige eller neste posisjonen til resten av kulturen, og en reintegrering tilbake til en fast posisjon.⁶² Det er altså en bevegelse fra en tilstand til en ny, men med en fase mellom som ligner på verken tilstanden før eller etter. Turner finner liminalfasen særlig

⁶⁰ Tjora, *fellesskap*, 134.

⁶¹ Victor Turner, *The ritual process. Structure and anti-structure*, (New Brunswick: AldineTransaction, 1969, 96.

⁶² *Ibid*, 94-95.

interessant og beskriver fasen som «neither here nor there; they are betwixt and between the positions assigned and arrayed by law, custom, convention, and ceremonial.»⁶³

I denne liminalfasen oppstår det en spesiell type fellesskap, og han skiller da mellom to modeller for menneskelige relasjoner: Den ene modellen er et strukturert og hierarkisk oppbygd samfunn hvor mennesker skilles fra hverandre og kategoriseres som «mer» eller «mindre» enn hverandre.⁶⁴ Den andre modellen oppstår i liminalfasen, og det er denne han kaller *communitas*, og denne baseres på ikke-eksisterende eller enkle strukturer, og ikke-differensierte fellesskap som sammen forholder seg til den generelle autoriteten til de eldre.⁶⁵ Om denne typen fellesskap bruker Turner ordet «*communitas*» istedenfor «*community*» for å gjøre et poeng ut av at denne typen fellesskap skiller seg fra sosiale bånd som oppstår via det han beskriver som en «*area of common living*».⁶⁶

Ifølge Turner vil *communitas*-fellesskap selv utvikle strukturer, og det kan derfor deles inn i tre former som deler av utviklingen: Eksistensielt/spontant *communitas*, normativt *communitas* og ideologisk *communitas*.⁶⁷ Utviklingen baseres på at spontane *communitas* med tid vil havne inn i en strukturell oppbygning, hvor det blir behov for å organisere og kontrollere ressursene og grupped medlemmene for å nå målene sine. Det ideologiske *communitas* er en merkelapp på en forestilling om et samfunn basert på eksistensielle *communitas*.

Når dette trekkes over til teologien, bruker Brunstad og Roxburgh teoriene på ulike måter, mens Norheim trekker dem sammen. Jeg vil derfor presentere hvordan Brunstad og Roxburgh anvender teorien, før jeg viser hvordan Norheim trekker dem sammen.

I sin doktorgradsavhandling trekker Brunstad inn overgangsriter for å lage et bakteppe til å forstå ungdommers situasjon og livstolkning, og han peker på hvordan ungdomstiden er en periode forbundet med oppbrudd og overgang.⁶⁸ Konkret refererer han til russetiden som et eksempel på en liminalfase gjenkjennelig med blant annet russeuniformene:

⁶³ Ibid, 95.

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Ibid, 96.

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Ibid, 132.

⁶⁸ Paul Otto Brunstad, *Ungdom og livstolkning. En studie av unge menneskers tro og fremtidsforventninger*, (Trondheim: Tapir forlag, 1998), 58-59.

«Dermed skapes det et *skille* mellom rusen og sivilistene, og samtidig skapes det en *felles identitet* der russedrakten opphever tidligere klasseskiller og setter alle på lik linje. På denne måten skapes et fellesskap, et *communitas*, i liminalsituasjonen som knytter rusen sammen med synlige og usynlige bånd.»⁶⁹

Når Roxburgh nærmer seg begrepet liminalitet, anvender han det på den Nordamerikanske kirken og peker på at kirken de siste årene har fått en ny sosial lokasjon i samfunnet.⁷⁰ Å omtale kirkens situasjon som liminal, er et alternativ til å forstå den som marginalisert, og med det ønsker han å vise at det i kirkens nåværende situasjon også ligger potensial:

«[I]f the current liminal experience of the church is properly understood, it will be seen as an opportunity to move away from an accommodation with modernity that has been detrimental to the church and its mission. The present liminality is one that offers the potential for a fresh missionary engagement in a radically changing social context.»⁷¹

Roxburgh peker på fellesskapet israelsfolket hadde i ørkenen, og skriver at et viktig element som hender at glemmes i diskusjonen om kirkens marginale situasjon, er hvordan liminalsituasjonen også gir mulighet til et fornyet og forsterket forhold til Gud.⁷²

Når han omtaler *communitas*, refererer han Turner, men han peker også på en måte det kan se negativt ut i kirken. Her løfter han opp faren for sekteriske fellesskap som ser sin identitet og fremtid utenfor verden. Disse setter sitt fellesskap høyere enn den større kultur de er en del av, og de ser seg selv som et fellesskap utvalgt av Gud, midt i en ond verden.⁷³ Det er altså farer å passe seg for, samtidig som han peker på at å forstå kirken som i en liminalfase, og på *communitas*, gir en mulighet for kirken:

«This is the primary opportunity liminality offers: the church in modernity can recover its communal sense of being God's people. It is this notion of *communitas* that suggests how the church may create its own determinate social world, the city on a hill. In this social reality, the core of identity has shifted from institutional to

⁶⁹ Ibid, 64.

⁷⁰ Alan Roxburgh, *The missionary congregation, leadership, & liminality*, (Harrisburg: Trinity Press International, 1997), 15.

⁷¹ Ibid, 26.

⁷² Ibid, 31.

⁷³ Ibid, 53.

communal relationships. Instead of status, place, and law, there is the intersubjectivity of persons formed by a new center, Jesus Christ as the head of the *communitas*.»⁷⁴

Brunstad og Roxburgh henter inn liminalperspektivet på to ulike områder. Brunstad bruker perspektivet for å forstå ungdommers tros- og livssituasjon, mens Roxburgh bruker det for å forstå kirkens situasjon i det moderne samfunnet, for at den skal kunne finne en måte å reintegrere seg på som Guds folk i samfunnet. Norheim tar for seg begge disse perspektivene i det han særlig ser på liminalperspektivet inn mot ungdomsfellesskap:

«Ein særleg styrke med liminalfaseperspektivet er at det tek fellesskapsperspektivet ved ungdomsarbeid på alvor. Dette korresponderer bra med konfirmantplanen sitt fokus på konfirmantfellesskapet som eit disippelfellesskap.»⁷⁵

Norheim bruker dette perspektivet i sin artikkel hvor han skriver om kirken i Estland, og han drøfter det i dialog med fortellingen om Emmausvandrerne.⁷⁶ En ting han trekker frem, er forskjellen mellom å forstå fellesskapet i liminalfasen som ghettofellesskap eller *communitas*, og han advarer mot ghettofellesskapet. Det som kjennetegner ghettofellesskap, er at der er strategien løsrivelse fra samfunnet.⁷⁷ Ghettofellesskapet er et overfladisk fellesskap, mens et *communitas* er sammenvevd av gjensidig deling og omsorg.

Når Norheim ser på kirkens forståelse av unge, peker Norheim på ungdommer som viktige ressurser til å hjelpe kirken. Han peker på at de deler kirkens erfaring i å befinne seg i en liminalfase:

«Youngsters are not mere objects to church youth ministry and leadership. They are useful resources for the church in its re-discovering of what it means to be church. The youngsters experience first hand how it is to live through the stages of liminality as part of their developing of a (new) identity, and in my opinion church in liminality need the youngsters as *poets, prophets, and apostles* to find its way *home*.»⁷⁸

⁷⁴ Ibid, 55.

⁷⁵ Bård Eirik Hallesby Norheim, *Kan tru praktiserast? Teologi for kristent ungdomsarbeid*, (Trondheim: Tapir akademisk forlag, 2008), (287-305), 292.

⁷⁶ Bård Eirik Hallesby Norheim, «From ghetto to *communitas*: Post-Soviet youth ministry and leadership on a pilgrimage to Emmaus», i *Journal of youth and theology* 5,1 (2006): 67-84, DOI: <https://doi.org/10.1163/24055093-90000256>, 69.

⁷⁷ Ibid, 72-73.

⁷⁸ Ibid, 78.

Her tar Norheim i bruk liminalperspektivet både slik som Brunstad gjør, ved å anvende det på å forstå ungdommers livssituasjon, og slik Roxburgh gjør, ved å peke på at kirken er i en situasjon hvor den må gjenoppdage sin egen rolle. Disse to knytter han sammen og peker på ungdommene som verdifulle ressurser til å hjelpe kirken til å reintegrere seg.

I en teologisk tilnærming, kan liminalitet og *communitas* både brukes som perspektiv på kirken, og inn mot ungdomsfellesskapet. *Communitas* preges av særlig tette relasjoner mellom menneskene i dette fellesskapet som sammen søker reintegrering. Utfordringer og farer som identifiseres gjennom dette perspektivet er å la dette fellesskapet trekke seg vekk og søke avstand fra større fellesskap, og at personer i en liminalsituasjon kan ende opp i en permanent liminalitet.

2.2.2 *Sentripetale og sentrifugale dynamikker*

Den andre teorien jeg kommer til å bruke, er hentet fra en artikkel av Norheim og Tveitereid som omhandler de sentripetale og sentrifugale ledelsesdynamikkene de har observert i vitale ungdomsarbeid. De tar hovedsakelig for seg ledelsesdynamikker, men teorien er likevel relevant for å se på fellesskap i kristent ungdomsarbeid. En annen grunn til at disse dynamikkene er relevante å se på, er at artikkelen refereres til i followme-boka. Dermed har jeg en forutsetning for å se etter sammenheng mellom denne artikkelen og followme.

Navnene Norheim og Tveitereid gir ledelsesdynamikkene, og som brukes av followme, er «ildsjeldynamikker», krefter som trekker ungdomsarbeidet utover og videre, og «ildsteddynamikker», som er de kreftene som samler og varmer.⁷⁹ Denne er en empirisk basert studie hvor de har sett på tre vitale ungdomsarbeid, og her forstår de ordet «vitalt» i retning av å bety «sterk» og «livskraftig» heller enn å bety «livsviktig».⁸⁰ Gjennom studien identifiserer de fem lederroller – eldre ungdomsledere, yngre ungdomsledere, voksne supportere, den ansatte staben og ildsjeler.⁸¹ Disse er utgangspunktet for analysen, og de ser fire tendenser i samhandlingen mellom disse:

Det første funnet de beskriver er en ildsjelkultur, hvor voksne ildsjeler preger og skaper en kultur blant lederne som åpner for engasjement.⁸² De forklarer at ildsjelene er de

⁷⁹ Bård Eirik Hallesby Norheim og Knut Tveitereid, «Ildsjeler og ildsteder En etnografisk studie av ledelsesdynamikker i vitale ungdomsarbeid i Den norske kirke» i *Tidsskrift for praktisk teologi* 2-2020 (årgang 37): 6-21, 20.

⁸⁰ Ibid, 9.

⁸¹ Ibid, 10.

⁸² Ibid, 14-15.

som gjør mer enn det som er forventet, og dette forstås som en «ild» som kommer andre til gode. Med å beskrive dette som kultur, peker de på at denne mentaliteten smitter til andre.

Det andre funnet beskriver de som en form for lederhierarki, hvor ungdomslederne får mer ansvar og tillit over tid. Som et konkret eksempel peker de på HEKTA (et ungdomsarbeid med utgangspunkt i konfirmantarbeid mellom menighetene i Hamar bispedømme.⁸³) I dette ungdomsarbeidet får ungdommene t-skjorter som har farger etter hvilken alder de er.⁸⁴ Fjorårskonfirmanter får gule, året etter får de røde, og hovedlederne har blå t-skjorter. For hvert nivå følger det mer ansvar, og de blå ansees som hovedledere for hver sine områder.

Som det tredje funnet peker de på en velkomstpraksis.⁸⁵ For denne refererer de til at ungdommene opplevde velkomsten som viktig, både at man skal bli sett når man kommer, men også å få oppleve å bli «godtatt uansett hvordan man er».⁸⁶

Det siste de fant var en utpreget teologisk slingringsmonn. Med denne peker de på at det ville vært vanskelig å plassere de teologiske samtalene i «etablerte teologiske systemer langs akser som liberal/konservativ, luthersk/reformert/pentekostal, lavkirkelig/høykirkelig, liturgisk/karismatisk eller tilsvarende.»⁸⁷ Istedenfor opplevde de at teologien ble oversatt på en måte som var forståelig og relevant for ungdommene, blant annet ved å fokusere på fellesskapet som et «seende» fellesskap.⁸⁸ Teologien beskriver de som «dogmatisk grovvasket, sjenerøs, dagligdags og ikke spesielt teoretisk.»⁸⁹ De ser at det holdes fokus på det sentrale, men utover dette legger de vekt på dette de kaller et teologisk slingringsmonn.

Til slutt plasseres disse fire tendensene parvis inn i det de kaller ildsjeldynamikker og ildsteddynamikker, samtidig som de påpeker at disse dynamikkene fungerer komplementært til hverandre.⁹⁰ Velkomstpraksisen og det teologiske slingringsmonnet er ildssteddynamikker, mens ildsjelkulturen og ledelseshierarkiet er ildsjeldynamikker. De åpner for muligheten til at det eksisterer flere dynamikker, men bruker denne studien til å peke på at disse to dynamikkene i samspill er viktig for en gruppes vitalitet.⁹¹ Det er nettopp samspillet de vurderer som åpnende for gruppens vitalitet.

⁸³ Ibid, 10.

⁸⁴ Ibid, 15.

⁸⁵ Ibid, 17.

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ Ibid, 13.

⁸⁸ Ibid, 18.

⁸⁹ Ibid, 19.

⁹⁰ Ibid, 20-21.

⁹¹ Ibid, 21.

3. Metode

I dette kapittelet vil jeg gå gjennom hvilke metoder jeg tar i bruk i analysen av followme, jeg vil forklare hvordan jeg tar i bruk metodene, og jeg vil gi en presentasjon av materialet jeg har tilgjengelig, og som jeg kommer til å bruke i analysen.

Jeg har i denne oppgaven valgt ut to metoder for å best svare på problemstillingen min. Oppbygningen er et eget design, hvor jeg bruker metodene i to trinn. Den første metoden er en dokumentanalyse, og denne bruker jeg for å få en bred inngang til followme sin fellesskapsforståelse. Deretter tar jeg i bruk en teologisk innholdsanalyse, hvor jeg bringer inn teoriene jeg presenterte i 2.2 for å enda mer detaljert finne svar på problemstillingen.

3.1 Kvalitativ forskning

Målet mitt for denne oppgaven er å få en dybdeforståelse for hvordan followme tenker rundt fellesskap. Den metodiske tilnærmingen min vil derfor være av kvalitativ art, som i større grad enn kvantitativ forskning ser på ord heller enn tall.⁹² Relevant innenfor kvalitativ forskning er å se på relasjonen mellom teori og praksis, for på den ene siden har vi teorier som har utviklet seg med grunn i innsamlet og analysert data (grounded theory), men på den andre siden har forskere løftet opp viktigheten av å bruke kvalitativ data til å teste teorier.⁹³

3.2 Dokumentanalyse

I denne oppgaven vil jeg benytte meg av metoden dokumentanalyse. Suzanne Briet, som bidro til å etablere systematisk dokumenthåndtering som eget fag, betegner et dokument som «ethvert konkret eller symbolsk tegn som har blitt bevart eller nedtegnet for det formål å representere, gjenskape eller påvise et fysisk eller intellektuelt fenomen».⁹⁴ Fra dette sitatet peker Asdal og Reinertsen på hvordan et dokument er både aktivt og relasjonelt. Asdal og Reinertsen presenterer seks metoder for å gjøre dokumentanalyse som kan brukes etter hvilken type informasjon en er ute etter å få tak i.⁹⁵ Jeg kommer til å anvende en av disse metodene på followme-boka, og det er det de kaller å se på dokumentet som tekst.

⁹² Alan Bryman, *Social research methods*, 5. ed., (Oxford: Oxford University Press, 2016), 375.

⁹³ Ibid, 381.

⁹⁴ Kristin Asdal og Hilde Reinertsen, *Hvordan gjøre dokumentanalyse. En praksisorientert metode*, (Oslo: Cappelen Damm AS, 2020), 15.

⁹⁵ Ibid, 14.

3.2.1 Dokumentet som tekst

Å behandle et dokument som tekst handler om å se nærmere på de ulike elementene til teksten som oppbygning, hensikt, tekstuelle virkemidler den bruker og ord eller informasjon som utelates.⁹⁶ Det handler ikke bare om skriften og ordene, men det inkluderer også andre elementer som bilder, tegninger, videoer og lydelementer. Asdal og Reinertsen definerer tekst som «tegn som kan fortolkes», og det er dette som på fagspråket heter *semiotikk*.⁹⁷ Jeg vil nå gi en liten gjennomgang av hva det er man ser på i en slik analyse.

Å se på strukturen og riggen til dokumentet innebærer at i tillegg til å legge merke til innholdet, ser en på inndelingen i kapitler og hvordan det bygges opp rundt tekstinnholdet, altså forsiden, overskrifter, fotnoter osv. Disse er viktige i tekstens helhet, og man spør spørsmål om hvor disse delene kommer inn, hva de inneholder og utelater, og om hvilke effekter dette får.⁹⁸ Ved å trekke strukturen sammen med argumentasjon kan man se hvordan dokumentet skaper narrative strukturer eller forteller en fortelling.⁹⁹

Argumentasjon og autoritet kan man finne ved å legge merke til hvilken rolle personene har, hovedrolle eller biperson, hvilken rekkefølge elementene i teksten får og hvordan teksten skaper et helhetsinntrykk av saken den omhandler.¹⁰⁰ Vi kan også se nærmere på argumentene og deres oppbygning. Med den typen dokument jeg skal analysere, vil retorikk også være relevant, så da vil jeg trekke inn Aristoteles og de tre overtalelsesmidlene:

«talerens karakter (*etos*), publikums følelser (*patos*) og argumenter om saken selv (*logos*). Han påpeker at retorisk argumentasjon vanligvis ikke bygger på sikker kunnskap, men på sannsynlighet (*eikos*), og han er særlig opptatt av *logos*, som han deler i to typer: *eksemplet*, som er en induktiv slutning, fra tilfelle til regel, og *enthymemet*, som er en deduktiv slutning, fra regel til tilfelle.¹⁰¹

Det refereres her til taler og publikum. I followme sitt tilfelle er taleren followme-bokas utgiver, og publikum er leseren.

⁹⁶ Ibid, 80.

⁹⁷ Ibid, 83.

⁹⁸ Ibid, 87.

⁹⁹ Ibid, 88.

¹⁰⁰ Ibid, 88.

¹⁰¹ Gjert Vestrheim, *Klassisk retorikk*, (Oslo: Dreyers forlag, 2018), 29.

Til slutt kan en se på elementer som språk, stil og layout. Er språket skrevet lett forståelig, eller er det tydelig at teksten krever forhåndskunnskap? En ser på hvilke ord, fraser og formuleringer som brukes.¹⁰² Layout handler om å se på hvordan dokumentet tar i bruk visuelle virkemidler som bilder, farger, logobruk osv.¹⁰³ Gjennom å se på dokumentet som tekst vil også disse elementene tas stilling til, og det stilles spørsmål til hvilken virkning disse har på leseren.

Feltarbeid i dokumenter

En måte å gjøre dokumentanalyse på er ved det Asdal og Reinertsen kaller å gjøre feltarbeid i dokumenter.¹⁰⁴ Det handler da om å se dokumentene som sentrale i seg selv, og ikke kun som kilde til noe annet. I tillegg til å bruke metoden jeg har fortalt kan man stille praksisorienterte spørsmål til teksten. Ved denne tilnærmingen går en dypt inn i dokumentet for å se hva som finnes der og hvordan det forholder seg til det som er utenfor dokumentet.

3.3 Teologisk innholdsanalyse

Som en del av analysen skal jeg se på tekstinnholdet i followme-boka i forhold til teoriene jeg presenterte i 2.2, om liminalitet og communitas, og om ildsjel- og ildsteddynamikker. Klaus Krippendorff skriver om innholdsanalyse og gjør rede for tre innganger: Tekstdrevet innholdsanalyse, problemdrevet innholdsanalyse og metodedrevet innholdsanalyse.¹⁰⁵ Den problemdrevne innholdsanalysen baseres på å ha en problemstilling som man søker å finne svar på i det man går gjennom innholdet. Problemstillingen jeg har som grunnlag i oppgaven forklarer dermed med hvilket blick jeg skal gjøre en innholdsanalyse av followme-boka. Dette kan spesifiseres enda mer med å si at fokuset mitt vil være å se fellesskapsforståelsen i boka i møte med fellesskapsforståelsen i teoriene jeg bruker. Disse teoriene er fra den teologiske fagtradisjonen, med fokus på fellesskap i kristent ungdomsarbeid. Metoden jeg bruker kan dermed også kalles en teologisk innholdsanalyse, da jeg har et teologisk perspektiv i denne analysen.

¹⁰² Asdal et al. *Dokumentanalyse*, 89.

¹⁰³ Ibid, 93.

¹⁰⁴ Ibid, 171.

¹⁰⁵ Klaus Krippendorff, *Content analysis: An introduction to its methodology*, 4.ed, (Sage publications, 2022), DOI: <https://dx.doi.org/10.4135/9781071878781>.

3.4 Kilder for materialet

Når jeg i denne oppgaven skal forklare og skrive om followme vil jeg i hovedsak ta for meg boka de har gitt ut, men jeg vil også gjøre rede for de tilgjengelige kildene som har informasjon om followme.

Hovedkilden jeg bruker for followme i denne oppgaven er boka de gav ut i 2022. Det er en kort bok (omtrent 70 sider) som gir en innføring i historien til followme, en innføring i hva dette konseptet er og hvordan menigheter kan bli med i dette nettverket. Når jeg kommer til analysekapitlene 4 og 5, er det denne boka jeg kommer til å ta for meg.

followme har en nettside som før boka kom ut var det beste stedet å lære om dem. Her står det hva followme er i form av tekstavsnitt, en Promofilm fra 2015 og fortellinger fra ungdommer om hva followme har betydd. Informasjonen på nettsiden er omtrent den samme som i boka, men den inneholder noen spørsmål og svar (F.A.Q.), og den gir informasjon om followme-konferansen.¹⁰⁶

Jeg har fått tilsendt et dokument som er for medlemsmenigheter som er blitt med i followme-nettverket. Dette er et informasjonsskriv med en avtalekontrakt på bunn som skal underskrives av medlemsmenighetene. I tillegg til mye av den samme informasjonen som finnes i boka og på nettsiden, beskriver de i dette dokumentet mer detaljert om noen deler av opplegget.

Det er også verdt å nevne at NMSU sin bok «Lederkurset» er en del av followme-opplegget,¹⁰⁷ men jeg kommer ikke til å bruke denne inn mot denne oppgaven. Grunnen til det er at boken er gitt ut av NMSU i 2018, som er før de kom sammen med followme, og boka brukes som en valgfri ressurs av followme til ledertrening i lokalgruppene. Mitt fokus i denne oppgaven er å se på hvordan followme tenker rundt fellesskap, og dermed vil ikke denne boka være relevant i oppgaven.

For å oppsummere materialet som finnes, er det altså followme-boka, nettsiden, informasjonsskrivet og Lederkurset. I denne oppgaven vil det først og fremst bruke followme-boka som brukes, og det er den jeg tar for meg når jeg gjør analysen. Nettsiden og

¹⁰⁶ The followme network, besøkt 25.10.2022, <https://www.thefollowme.net/>.

¹⁰⁷ NMSU, *Lederkurset*, red. av Silje Merete Ljosland, (Stavanger: NMSU, 2018).

informasjonsskrivet refererer jeg kun til i kapittel 1.3, hvor jeg gir et overblikk over followme, så fremover er det kun followme-boka som vil være relevant.

4. followme-boka som tekst

Kapittel 4 og 5 er analysekapitlene i denne oppgaven. I dette kapittelet vil jeg ta for meg dokumentanalysen slik jeg presenterte den i 3.2.1. Fordelen med å gjøre en slik analyse, er at jeg vil få en bredere tilnærming til boka enn det jeg hadde gjort ved å utelukkende analysere tekstinnholdet i boka. Dette kapittelet vil i utgangspunktet gå bredt til verks, og så vil jeg i kapittel 5 gå spesifikt inn i de konkrete teologiske teoriene for fellesskap i kristent ungdomsarbeid.

I den første og største delen av kapittelet vil jeg ta for meg boka som helhet i det jeg gjennomfører en dokumentanalyse av den. Dette har jeg fordelt i de tre første delkapitlene 4.1-4.3. I 4.1 ser jeg på bokas oppbygning, og hvilken effekt dette har. I 4.2 ser jeg på hvordan boka argumenterer. Jeg tar her utgangspunkt i deres bruk av etos, logos og patos, og hvordan dette uttrykkes i boka. I 4.3 tar jeg for meg bokas layout, og hvilken effekt dette har. Grunnen til at jeg bruker tid på å se på boka i sin helhet, er at jeg vil lage et grunnlag som jeg kan bruke når jeg så fortsetter inn i det som spesifikt omhandler deres fellesskapsforståelse.

Med grunnlaget jeg lager i 4.1-4.3, vil jeg i 4.4 ha dette som utgangspunkt i det jeg ser på fellesskapsforståelsen til followme. Jeg vil der se hvordan fellesskap plasseres og uttrykkes i followme-boka, og jeg kommer her til å trekke inn den sosiologiske og den teologiske tilnærmingen for å se hvilke elementer av followme sin fellesskapsforståelse som kan sammenlignes med disse tilnærmingene. I underkapitlene 4.4.2 og 4.4.3 skriver jeg om fellesskap som tilhørighet og som relasjon. Som en ekstra teologisk tilnærming, ser jeg i 4.4.4 på hvordan deres fellesskapsforståelse inkluderer kirken, og i 4.4.5 drøfter jeg rundt deres bruk av bibeltekster i boka med tanke på deres fellesskapsforståelse.

4.1 Oppbygning

Denne delen av kapittelet vil ta for seg det som omhandler hvordan boka er bygd opp. Først vil jeg se på de elementene som utgjør hovedelementene til boka, for så å i 4.1.2 dele boka inn i tre hoveddeler. I 4.1.3 ser jeg på hvordan followme i boka skaper et narrativ som fortelles til leseren, og i 4.1.4 drøfter jeg rundt potensielle effekter av strukturen de har i followme-boka.

4.1.1 Oversikt over bokas hovedelementer

Ved å bla raskt gjennom boka kan vi se tre hovedelementer som utgjør oppbygningen av boka. Det første er tekstinnholdet, og vi ser at boka er bygd opp med kapitler i en satt rekkefølge, men lagt mellom kapitlene er det tekstinnslag som er mer eller mindre løst tilknyttet teksten før og etter. De fleste av disse er innslag fra enkeltpersoner som forteller hvilken betydning det har vært for dem å få være med i followme, noen med perspektiv som voksen og noen med perspektiv som ungdom. Vi finner også bibelvers mellom kapitlene, mens helt unikt er det boka begynner med. Det er et tekstavsnitt om Jesus som forbilde som kan relateres til navnet followme:

Vårt beste forbilde på lederskap er Jesus. Han sa: Følg meg! Han levde sammen med disiplene sine og var selv eksempelet på lederskap. Så sa han igjen: Følg meg! Vi har Jesus som forbilde.¹⁰⁸

Det siste elementet er ikke tekst, men det utgjør en stor del av boka. Det er nemlig bruken av bilder. Bildene står både alene, og som bakgrunn til noe av teksten.

I tillegg til disse tre hovedelementene, er det noen mindre element å merke seg. Henvisninger finner vi ved at det vises til hvem sitat kommer fra og hvilke bibelvers som er sitert, men boka tar ikke i bruk fotnoter eller kildeliste, selv om den i tillegg til bibelen har noen faglige referanser. I boka inkluderes en ordliste helt i slutten, og her gis det en oversikt over ord og begrep som blir introdusert i boka.

4.1.2 Boka i tre hoveddeler

Boka er delt inn i ti kapitler, og ved å se på rekkefølgen og å forsøke å kategorisere disse har jeg et utgangspunkt for å se på hvordan denne inndelingen skaper et narrativ som utgangspunkt for hvordan den argumenterer. Boka begynner med historien til followme fra starten, i form av et intervju med gründerne, før den tar for seg spørsmålet «hvorfør followme?» Svaret gis på tre plan, hvor hvert plan stiller et nytt «hvorfør»-spørsmål som bygger på det forrige spørsmålets svar. Jeg går nærmere inn i disse i 4.2.2, men kort oppsummert stilles spørsmålene slik:

¹⁰⁸ Vidnes, followme, 3.

Hvorfor followme? *For at ungdom skal finne sin plass i kirken.*

Hvorfor skal ungdom finne sin plass i kirken: *For at de skal kunne fortsette å vokse i den kristne tro.*

Hvorfor er det viktig at unge får vokse i den kristne tro?: *For da vil fellesskapet som er kirken bidra til å nyskape verden som Gud elsker.*¹⁰⁹

I det neste kapittelet kan vi lese om formålet til followme. Gjennom disse tre kapitlene (2-4)¹¹⁰ får vi en overordnet inngang til å forstå hva som er bakgrunnen til followme og hva som er målet. Informasjonen som gis i disse kapitlene er ikke konkret informasjon om hva followme er, men det holder seg på et overordnet plan hvor man som leser kan få et enkelt bilde av hva followme søker å ta fatt i og hvilken retning som tas for å gjøre dette. Disse kapitlene kan derfor sees i sammenheng og utgjør den første hoveddelen av boka.

Når vi så kommer til det som blir den andre delen, blir informasjonen mer praktisk. Kapittel 5 gir en kort oversikt over det konkrete opplegget til followme, og dette vises i en inndeling i fire typer samlinger. Disse samlingene utdypes i neste kapittel i form av verdier followme har, og som de ønsker skal gjennomsyre disse samlingene. Deretter går de enda mer konkret til verks og skriver om hvordan man som ny menighet kan komme i gang gjennom å følge en steg-for-steg-plan som inneholder sjekkpunkter for menigheten som skal bli med. Her fortelles det hva menigheter som ønsker å bli med trenger å gjøre, og det svares på spørsmål angående hvilke ungdommer man kan ha med i opplegget. Disse tre kapitlene (5-7) utgjør dermed sammen en konkret guide for hva man må vite for å bli med i followme.

Med tre kapitler igjen finner vi i kapittel 8 og 9 vi mer utfyllende informasjon om enkelte deler av helheten til followme. I det første av disse skrives det om forståelsen og bruken av ungdommenes rolle som ledere og forbilder:

«De yngre ser opp til de eldre, noe vi har ønsket å tydeliggjøre ved bruk av farger som du også finner igjen i logoen vår. For ungdommer er det motiverende å tenke på at man er et forbilde. Hver farge symboliserer alderen til ungdommene.»¹¹¹

¹⁰⁹ Ibid, 24-25.

¹¹⁰ Kapittel 1 er et forord som ligner på innslagene av enkeltpersoner som er spredt gjennom boka, og sees derfor i sammenheng med disse istedenfor å plasseres i denne hovedkategorien.

¹¹¹ Vidnes, *followme*, 58.

får også i disse kapitlene presentert ekstra tiltak fra followme; followme konf. og followme jr. De to siste er tilbud for barn og ungdom fra 6. klasse til konfirmantåret. Disse er egentlig utenom followme sin målgruppe (15-25år). Disse kapitlene inneholder konkret informasjon som forrige del, men denne informasjonen er ikke om hvordan å bli med i followme og kapitlene kan derfor deles inn som en egen del med ekstra informasjon.

Bokas siste kapittel er et etterord hvor det kort blir gitt et teoretisk perspektiv som kan beskrive followme sin funksjon for ungdommer.

4.1.3 Bokas narrativ

Ved å se på strukturen til boka kan vi se at den er en del av bokas mål om å «selge» konseptet til leseren. Med inspirasjon fra den britisk-amerikanske forfatteren Simon Sinek plasseres spørsmålet «hvorfør followme?» før de ser på spørsmålet «hva gjør followme?»¹¹² TED-talken til Sinek handler om hvordan ledere kan inspirere til handling, men flere av eksemplene han bruker er bedrifter og deres strategier for markedsføring.¹¹³ Sinek selv fokuserer ikke i hovedsak på bedrifter som vil tjene penger, men han bruker kjøpemetaphoren selv: «People don't buy what you do; they buy why you do it.»¹¹⁴ Sinek presenterer altså en måte å markedsføre seg på gjennom å svare på hvorfor, hvordan og hva, i den rekkefølgen. Dette kan også forklares ved at Sinek gir en metode for en måte å skape et narrativ, og jeg skal nå se på hvordan followme bygger opp et narrativ med mål om å overbevise leseren til å «kjøpe» konseptet.

For å identifisere bokas narrativ tar jeg utgangspunkt i strukturen til boka, for her vil rekkefølgen på informasjonen være relevant. Da legger vi merke til at boka begynner med å belyse utfordringer i ungdomsarbeid som leseren skal kunne kjenne seg igjen i. Tidlig i boka presenteres «typiske» utfordringer ved ungdomsarbeid: «Ildsjeler flytter hjemmefra. Voksne skiftes ut. Andre fritidsaktiviteter frister mer.»¹¹⁵ Videre i dette intervjukapittelet leser vi om erfaringen til Vidnes som leder i et voksende ungdomsarbeid og en kontrast hvor vi får lese om møter hun har med andre menigheter eller tidligere erfaring som ungdom hvor hun beskriver problematiske forhold:

¹¹² Ibid, 24, 34.

¹¹³ Simon Sinek, “How great leaders inspire action”, *TED, Ideas worth sharing* (2010), video, besøkt 23.11.2022, https://www.ted.com/talks/simon_sinek_how_great_leaders_inspire_action.

¹¹⁴ Ibid.

¹¹⁵ Vidnes, *followme*, 9.

«Mange [ungdomsledere] fikk lite oppfølging og påfyll. Noen fikk kanskje reise på et seminar, men flere av de jeg møtte, så dessverre det å flytte hjemmefra som en mulighet til endelig å få slippe alt ansvaret.»¹¹⁶

«Hun var jo så flink! Men hvem fortalte henne hva det egentlig betydde å være en etterfølger av Jesus?

– Ja, kanskje må noen fortelle deg det.»¹¹⁷

Vi blir dermed i dette kapittelet tatt inn i et narrativ gjennom to problemstillinger: Hva skal vi gjøre når viktige personer i ungdomsarbeidet forsvinner? Hvordan kan vi hjelpe ungdomslederne til å vokse, uten at de møter veggen? Gjennom å fortelle om Vidnes' egen skapes narrativet at de har funnet en løsning. Narrativet tydeliggjøres ved at problemstillingen gjentas i neste kapittel som grunnlag for followme:

«Utgangspunktet for followme var Cathrine Vidnes' møte med ungdomsledere. De var slitne, og sa ja til oppgaver ut ifra en pliktfølelse. I stabsfellesskapet hadde ingen fått ansvaret for å følge dem opp.»¹¹⁸

Vi ser at det i den første delen av boka skapes et narrativ om en situasjon for ungdomsarbeid som kan være gjenkjennelig: Ungdomsarbeidet henger på få og utslitte ungdomsledere som selv ikke får oppfølging og påfyll og som gleder seg til å slutte. I tillegg til å skildre denne utfordringen slik at den skal være gjenkjennelig, får vi høre at followme er en løsning på nettopp dette problemet. Narrativet kan sees som en gjennomgang av spørsmålene hvorfor, hvordan og hva, og denne første delen av boka, som jeg over sa at omhandler kapittel 2-4, tar for seg spørsmålet hvorfor. Da blir det naturlig å peke på at den andre delen av boka tar for seg spørsmålet hvordan, og den siste tar for seg hva – det konkrete uttrykket. Narrativet i boka selv vises mest tydelig i den første delen, men hele bokas oppbygning fungerer som en del av narrativet ettersom det konkrete uttrykket er svar og løsninger på problemene presentert i begynnelsen.

¹¹⁶ Ibid, 16.

¹¹⁷ Ibid, 17

¹¹⁸ Ibid, 24.

I flere av de personlige fortellingene vi finner i boka, forsterkes bilde på at followme har vært løsningen på hvordan man kan drive ungdomsarbeid på en god måte. Her er eksempler på hvordan personer forteller om followme sin betydning for dem og deres arbeid:

«Da jeg ble kjent med followme og fikk bli med i nettverket, var det så mye som falt på plass. Ikke bare fikk jeg bekreftet at det er viktig å bruke tid på ungdommene, men jeg ble også sett, jeg kom med i et fellesskap, og jeg opplevde å bli styrket.»¹¹⁹

«Troen min hang en periode i en tynn tråd, og var i ferd med å få seg en betydelig knekk. Gjennom followme-nettverket fikk jeg en støtte og hjelp til å bygge de grunnsteinene jeg trengte for å komme meg gjennom denne perioden.»¹²⁰

«Jeg har ikke vokst opp i kirken, så konfirmanntiden ble min inngang til tro. Det var helt essensielt for meg at det fantes ungdomsledere jeg kunne se opp til. I followme fant jeg et fellesskap av unge mennesker i kirken. Yngre ungdommer lærer best av eldre ungdommer. (...) followme ga meg mulighet til å utvikle mine styrker. I tillegg fikk vi et fellesskap med menighetene rundt oss.»¹²¹

Det er også et poeng i narrativet at dette ikke er noe nytt, men det kan spores tilbake til Jesus: «For å være helt ærlig, så er det bare det samme Jesus gjorde for 2000 år siden: Å se, samle og styrke mennesker som igjen blir utrustet til å gjøre det samme.»¹²² Dermed presenteres ikke followme som en ny idé, men som et uttrykk for en allerede eksisterende idé som kan spores til bibelen.

4.1.4 Prioritering og viktighet

Gjennom strukturen i boka er det mulig å se hvilke deler det legges mest vekt på. Når followme skal gi en oversikt over hva de gjør, vises det til fire typer samlinger: Lokalsamlingen, ledergruppa, nettverkssamlingene (inspirasjonsdagen SPARK og ungdomsgudstjenesten followmeet) og followme Konferanse.¹²³ Gjennom denne oversikten fremstår dette som en enkel oversikt over det konkrete uttrykket til followme, men senere i boka dukker det opp flere elementer. Det blir gitt informasjon om et kurs for nye

¹¹⁹ Ibid, 7.

¹²⁰ Ibid, 33.

¹²¹ Ibid, 37.

¹²² Ibid, 18.

¹²³ Ibid, 34-35.

ungdomsledere som heter followme training,¹²⁴ en medarbeidergruppe¹²⁵, et opplegg for konfirmanter¹²⁶ og followme jr., som er opplegget for dem som går i 6.-8. klasse.¹²⁷ Når disse initiativene presenteres senere skaper det mulige effekter: Den første mulige effekten er at det kan skape forvirring for leseren. Vi leser i kapittel 5 at «Disse samlingene er det konkrete uttrykket for followme i menighetene, ved at det er disse som settes inn i kalendere og planer.»¹²⁸ Når det så introduseres flere opplegg og samlinger som ikke kan spores til dette kapittelet, kan man som leser miste oversikt over helheten til followme. Den andre mulige effekten er at disse oppleggene kan fremstå som mindre viktige, særlig i det helhetlige bildet. followme konf. og followme jr. presenteres som mulige opplegg, og ikke som essensielle deler av followme, men både followme training og invitasjon til medarbeidergruppa er steg i kom-i-gang-prosessen. Når de er plassert utenom de fire hovedsamlingene, får ikke de i utgangspunktet den samme kjerneplasseringen i followme som de andre samlingene. Det kan tenkes at det er meningen, og at når en menighet har flettet inn de fire samlingstypene, er det viktigste gjort, og de andre samlingene kan heller tenkes på senere.

Strukturen til en tekst er også relevant i forbindelse med hvordan enkelte deler brukes til å argumentere. Jeg kommer derfor til å ta med betydningen av strukturen til boka når jeg skriver om dens påvirkning i argumentasjonen.

4.2 Autoritet og argumentasjon

Når jeg skal se på hvordan boken argumenterer, tar jeg for meg de greske ordene *etos*, *logos* og *patos*. Disse tre begrepene handler om å se på hvordan boka etablerer autoritet og kredibilitet, hvordan vi i boka finner argumentasjon og logikk, og hvordan teksten spiller på følelser. Dette delkapittelet er delt inn i tre, basert på disse retoriske begrepene. I 4.2.1 ser jeg på etos ved å se på bokas utgiver, i 4.2.2 tar jeg for meg logos ved å se på bokas grunnlag, og i 4.2.3 ser jeg på bokas bruk av patos, og her tar jeg for meg de personlige fortellingene i boka.

¹²⁴ Ibid, 53.

¹²⁵ Ibid, 55.

¹²⁶ Ibid, 60.

¹²⁷ Ibid, 64.

¹²⁸ Ibid, 34.

4.2.1 Bokas utgiver

Som forfatter av followme-boka står Cathrine Vidnes oppført, og ved å se på kapittel 2, forstår vi at hun og Sigve er gründerne av konseptet. Likevel gir boka en todelt forståelse av hvem som har skrevet den. Både på fremsiden og på innsiden fremstilles Vidnes som forfatter, men innholdet i boka presenteres annerledes. Vidnes blir med én gang gitt en passiv stemme i boka gjennom et intervju ledet og skrevet av Helene Reite Uglem.¹²⁹ De personlige fortellingene i boka får vi vite hvem som har skrevet, men i boka ellers tydeliggjøres ikke det. Kapitlene 3-9 er ikke tilknyttet en spesiell forfatter. Boka skriver gjennomgående som «vi», mens Vidnes blir omtalt i tredjeperson, så det er mulig hun har skrevet og gitt seg selv en passiv stemme, men det kan også være én eller flere andre forfattere av denne delen. Det er kun i det siste kapittelet Cathrine Vidnes tydeliggjør seg selv som forfatter gjennom å skrive i førsteperson og å skrive navnet sitt på slutten av kapittelet. Om det så er hun som har skrevet resten av boka, opplever jeg at den fremstår til å være fra en helhet mer enn fra enkeltpersoner. På baksiden av boken finner vi to aktører som presenteres. followme selv og NMSU, som er organisasjonen followme er en del av. Boka etablerer dermed autoritet (etos) gjennom å ikke handle om en idé fra én person, men som et eget konsept som er en del av NMSU. Det hadde kommet tydeligere frem om Vidnes' navn ikke sto på forsiden, men min forståelse er likevel at bokas utgiver i hovedsak er followme/NMSU, og jeg refererer til boka deretter.

4.2.2 Grunnlag for konseptet

Som en del av å se på argumentasjonen til followme, vil jeg se på hvilke grunnlag de legger for utviklingen av konseptet. Dette er den delen av argumentasjonen som handler om logos. Gjennom analysen har jeg delt dette inn i tre ulike kategorier, og jeg vil presentere dem i synkende rekkefølge etter hvilke kategorier jeg opplever at de gir mest vekt. En måte å forstå hvordan de ulike kategoriene vektlegges er med strukturen som bakteppe. Gjennom dette er det relevant å se på hvor ofte disse refereres, hvor i boka vi finner referansene, som igjen er relevant til hvordan teksten bygges opp, blant annet ved hjelp av overskrifter. Dersom noe refereres ofte og gjennomgående i boka, tyder det på at det har vært viktig i utviklingen av konseptet. Ved å se på overskrifter, ser vi at kapittel 3 har fått navnet «*hvorfor followme*», så mitt inntrykk er at det vil være naturlig å slå opp i dette kapittelet når jeg skal finne grunnlaget

¹²⁹ Ibid, 8.

followme bygger på. Et annet sted som kan være relevant er baksiden av boka, da dette er et sted hvor man gjerne får en rask oversikt over hva boka handler om.

Når jeg har valgt kategoriene med grunnlaget, har jeg valgt å dele inn i erfaringsgrunnlag, teologisk grunnlag, og teoretisk grunnlag. Erfaringsgrunnlaget inkluderer alle forekomster hvor det refereres til deres egen erfaring som forklaringer på hvorfor ting er slik de er, både når de refererer direkte, men også når noe forklares som en selvfølge. Med teologisk grunnlag mener jeg både hvordan de bruker bibelen og kirkens lære som grunnlag. Det teoretiske grunnlaget handler om andre kilder enn bibelen og ressurser som tilhører DNK, og dette inkluderer ledelsesteori, men også forskning innenfor teologi. Denne siste plasserer jeg ikke i teologidelen, og det er for å skille det fra ressurser som direkte hører til eller kommer fra kirken. I gjennomgangen av disse kategoriene gir jeg først et overblikk på hvor og hvordan referansene brukes, før jeg drøfter rundt hvilken effekt det har, og hvilken grad av viktighet referansene har.

Erfaring

Som det første og tydeligste grunnlaget plasserer jeg erfaringen. I 4.1.2 viste jeg inndelingen av kapittel 3 i followme-boka som stiller spørsmålet «hvorfor followme?» Ved å se nærmere på hvordan dette spørsmålet besvares, ser vi tydelig at det baseres på erfaring:

«Utgangspunktet for followme var Cathrine Vidnes' møte med ungdomsledere. (...) followme ble altså grunnlagt ut ifra en grunnleggende overbevisning: Ungdom og ungdomsledere trenger å få oppfølging og fellesskap, dersom de skal finne sin plass i kirken.»¹³⁰

Erfaringen, sammen med denne overbevisningen, er grunnlaget for konseptet followme. Denne grunnleggende overbevisningen utdypes ikke nærmere her, men jeg så på narrativet i 4.1.3 at erfaring allerede er gitt som utgangspunkt, og dermed vil jeg også tolke at overbevisningen kommer som et resultat av erfaring. I tillegg til å begrunne svaret til det første «hvorfor», ser vi at erfaringen refereres stadig gjennom boka. Flere ganger i boka pekes det på resultater som følge av praksiser, noen ganger med en refleksjon på hvordan praksisen har betydning:

¹³⁰ Ibid, 24.

«En av lokalledere (sic) i nettverket har veggen full av bilder av sine ungdommer. (...) Hun ser dem og viser interesse. Dette gjør at gjengen stadig vokser, for ungdom liker å føle seg sett.»¹³¹

«Det er flere grunner til at det er viktig å samle ungdommene. Nettverket gir et viktig fellesskap for unge som er mellom 15 og 25 år. Dette er viktige år i unges liv, og gjennom fellesskapet får de dele liv, både med hverandre og med voksenpersoner. Mange uttrykker at de har vokst i egen tro. (...) Vi ser at konfirmanter som observerer dette fellesskapet blant sine konfirmantledere i løpet av året, får lyst til å være med videre.»¹³²

«Vil vi virkelig ha ungdommer i kirka? Er vi virkelig interesserte i å investere i dem? Er svaret på dette ja, så er followme et verktøy som ser ut til å fungere.»¹³³

Erfaringen har vært viktig i utviklingen av followme. Gjennom utviklingen av konseptet har de gjort seg erfaringer hva som fungerer i praksis, hvilke elementer som er viktige å ha med, og basert på erfaringen har de gjort seg ideer på hvordan konseptet kan videreutvikles. «Det skulle ta flere år å sette det hele i et system. Veien ble til mens vi gikk, legger [Sigve] til.»¹³⁴ Jeg vil peke på hvordan argumentene deres basert på erfaring ikke baseres på sikker fakta, men de trekker det de ser som sannsynlige slutninger ut ifra det de erfarer. Dermed kjenner vi igjen det Aristoteles kalte «eikos», nemlig at argumentene ikke baseres på sikker fakta, men på sannsynlighet, gjennom at de antar sammenheng gjennom erfaringen de har gjort.¹³⁵ Ved å ha et høyt fokus på erfaring, gir det leseren en opplevelse av at dette konseptet ikke bare er en idé som vil fungere i teorien, men det fremstår med en gang som noe som fungerer i praksis.

Teologisk grunnlag

Av referansene som handler om det teologiske grunnlaget, er det referanser til bibelen som oftest dukker opp, enten som direkte bibelsitater eller gjennom referanser uten at det er direkte sitat. Det første tilfellet på en referanse finner vi allerede i navnet «followme», og i bokas første avsnitt som handler om Jesus som forbilde. Bare gjennom disse legger followme et tydelig bibelsk grunnlag. Det er fem bibelsitater i boka, og disse plasseres for seg selv mellom kapitler. Resten av de bibelske referansene finnes rundt om i boka som en del av tekstinnholdet. Den andre typen teologisk grunnlag er kirkelige ressurser, og av disse refererer

¹³¹ Ibid, 29.

¹³² Ibid, 29-30.

¹³³ Ibid, 69.

¹³⁴ Ibid, 17.

¹³⁵ Vestrheim, *retorikk*, 29.

de til to: Trosopplæringsplanen og dåpsliturgien.¹³⁶ Trosopplæringsplanen refereres til på omslaget og helt i slutten av intervjukapittelet. Dåpsliturgien er referert gjennom i et direkte sitat fra liturgien vi finner i kapittelet om hvorfor followme.

Gjennom å stadig refereres, kan bibelen forstås av leseren som en essensiell del av followme. De bibelske referansene som finnes i navnet og i egenformulerte setninger er også med på å gi en forståelse av at bibelen er en del av grunnlaget followme er bygd på. Jeg så i 4.1.3 på at narrativet de forteller er at de gjør det samme Jesus gjorde for 2000 år siden. Så narrativet har bibelen som grunnlag, men vi kan også se tydelig referanse til bibelen når de svarer på spørsmålet om «hvorfor followme». Av de tre «hvorfor»-spørsmålene som stilles, brukes bibelfortellingen til å svare på det siste:

«Bibelen forteller historien om hvordan den treenige Gud handler i verden for å nyskape det som er ødelagt av det onde. I sentrum av den bibelske fortellingen står Jesus Kristus. Han viser oss hvem Gud er og inviterer alle mennesker til fellesskap med Ham. Kirken er det nye fellesskapet mellom Gud og mennesker, som har blitt mulig gjennom Jesu død og oppstandelse. Her danner Guds kjærlighet og tilgivelse grunnlag for nytt liv. Når mennesker tar imot Guds gaver og deler det vi har fått, vil fellesskapet bidra til å nyskape verden som Gud elsker. Det er kirkens hvorfor.»¹³⁷

Gjennom dette plasserer followme bibelen med Jesus i sentrum til å være det endelige og viktigste grunnlaget for både kirken og deretter for followme. Jeg så også på strukturen i 4.1.1 at noe av det første som møter oss, til og med før innholdsfortegnelsen, er avsnittet om Jesus som forbilde. Bibelfortellingen refereres altså både først og som det øverste planet i spørsmålet om hvorfor. Når vi så ser på bibelreferansene, ser vi at de er gjennomgående i boka. For å svare på spørsmålet om hvordan bibelreferansene er brukt, er det relevant å først se på hvilke bibeltekster de bruker:

«La ingen forakte deg fordi du er ung, men vær et forbilde for de troende i ord og livsførsel, i kjærlighet, tro og renhet.» (1 Tim 4,12)¹³⁸

«Da trådte Jesus fram og talte til dem: Jeg har fått all makt i himmelen og på jorden. Gå derfor og gjør alle folkeslag til disipler: døb dem til Faderens og Sønnens og Den

¹³⁶ Vidnes, *followme*, 20, 24-25, omslag.

¹³⁷ Ibid, 25.

¹³⁸ Ibid, 21.

hellige ånds navn og lær dem å holde alt det jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende.» (Matt 28,18-20)¹³⁹

«Lær den unge veien han skal gå, så forlater han den ikke når han blir gammel.» (Ordsp 22,6)¹⁴⁰

«Gled dere alltid!» (Fil 4,4)¹⁴¹

«Hvordan holder den unge stien sin ren? Ved å ta vare på dine ord. Jeg søker deg av hele mitt hjerte, la meg ikke gå meg vill, bort fra dine bud!» (Sal 119,9f)¹⁴²

Bibelversene er plassert på egne sider i boka mellom kapitler, så de er ikke direkte koblet til enkle avsnitt, men likevel ser vi at verken utvelgelsen eller plasseringen av bibelversene er tilfeldig, og noen av dem henger tydelig sammen med kapitlene de står mellom. Særlig tydelig er det med misjonsbefalingen i Matt 28,18-20 som kommer rett etter kapittelet som tar for seg spørsmålet om hvorfor followme hvor dåpsliturgien siteres, en liturgi også misjonsbefalingen er en del av. Vi kan også se at verset fra Ordspråkene som handler om å lære den unge er lagt til mellom formålet og kapittelet om hva followme gjør, hvor de snakker om å skape en mobil tro som holder på sikt.

Jeg vil i 4.4.5 gå inn på hvordan bibelversene står i sammenheng med fellesskapsforståelsen til followme, men jeg vil her ta for meg deres bruk av Fil 4,4. Dette verset siteres rett før kapittelet om verdiene til followme som inkluderer verdien «gøy». Det som særlig tydelig viser sammenheng mellom bibelverset og denne verdien er at verset er forkortet for å passe. Opprinnelig lyder verset «Gled dere alltid i Herren! Igjen vil jeg si: Gled dere!» Ved å fjerne ordene «i Herren» og plassere verset før de snakker om «gøy» som en verdi, endres verset til å brukes som bibelsk argument for at det er viktig å ha det gøy, mens verset egentlig snakker om å glede seg i Herren i motsetning til å bekymre seg. Å ha det gøy sammen er ikke en motsetning til noe vi finner i bibelen, men det er heller ikke noe bibelen eksplisitt løfter frem. Å ha gøy som en verdi er derfor ikke i opposisjon mot bibelsk lære, men å endre slik på et bibelvers for å passe inn vil jeg stille meg kritisk til. Ved å gjøre dette

¹³⁹ Ibid, 26-27.

¹⁴⁰ Ibid, 32.

¹⁴¹ Ibid, 38-39.

¹⁴² Ibid, 62.

fremstår det som de har kommet frem til sitt konkrete uttrykk selv, for så å få det til å passe med noe som står i bibelen. Hadde verset vært sitert i helhet, eller i det minste hele setningen i første del av verset, kunne tilknytningen de gjør være forstått som en tolkning på verset, og det kunne til og med gitt en større fylde når de trekker sammen med å ha det gøy. For da kunne verdien «gøy» vært sett som en del av hva det vil si å glede seg i Herren. Når de heller forkorter verset slik de har gjort, virker det til å være gjort et bevisst valg på å endre betydningen til verset for å få det til å passe inn med det de har. Jeg vil derfor si at ved å gjøre dette grepet, svekker de det bibelske grunnlaget de plasserer seg på.

De andre versene kan også sees i en større bibelsk sammenheng, men det er kun dette verset som tydelig endrer betydning gjennom bruken av followme. Versene hentet fra 1 Timoteus, Ordspråkene og Salmene sier noe om å være ung. Dermed refereres også bibelen som en kilde til å fortelle at å drive ungdomsarbeid er viktig. Generelt sett ser vi altså at bibelen brukes for å skape et grunnlag for å underbygge followme. Når jeg kommer tilbake til bibeltekstene i 4.4.5, vil jeg se det særlig i sammenheng med fellesskapsforståelsen til followme.

Referansene til trosopplæringsplanen og dåpsliturgien kobler followme til DNK. Trosopplæringsplanen nevnes to ganger. Om man leser baksiden av omslaget finner man den ene av disse: «Med forankring i Den norske kirkes *Plan for trosopplæring* ønsker NMSU å være en medspiller i barne- og ungdomsarbeidet som foregår i menighetene.»¹⁴³ Det andre stedet trosopplæringsplanen nevnes er i slutten av intervjukapittelet: «- *Gud gir, vi deler* heter det i trosopplæringsplanen i kirka vår. I dette ligger alt vi trenger.»¹⁴⁴ Med disse referansene knyttes followme til trosopplæringsplanen, både gjennom selv å vise til den, men også gjennom å være en del av NMSU som bruker den. Plasseringen av trosopplæringsplanen i slutten av intervjukapittelet gjemmer den litt vekk, men når den refereres til på omslaget av boka er den synlig, slik at for personer som vil ha et raskt overblikk over boka og leser baksiden vil fort se at followme forankrer seg i trosopplæringsplanen. Selve referansene til planen er mer generelle, og det brukes ikke sitater fra planen annet enn tittelen. Min forståelse er derfor at trosopplæringsplanen ikke er en tydelig kilde til utviklingen av konseptet, men som en relevant ressurs som er med i konseptet, og ved å nevne den holder followme seg nær det som allerede finnes i kirken om trosopplæring. I og med at followme ikke tenker om seg selv som nye nytt, men som bibelsk nært, kan kanskje det samme tenkes med followme og

¹⁴³ Ibid, omslag.

¹⁴⁴ Ibid, 20.

trosopplæringsplanen. followme kan da forstås som et konkret uttrykk for trosopplæringsplanen.

Den andre referansen de bruker som knytter dem til DNK er dåpsliturgien. Denne siteres i avsnittet hvor de tar for seg spørsmålet: «Hvorfor det er viktig at ungdom finner sin plass i kirken.»¹⁴⁵ I dåpsliturgien finner de svaret:

«'Sammen med vår menighet og hele kirken får dere del i et hellig ansvar: å vise omsorg for barnet, be for det, lære det selv å be og hjelpe det til å bruke Guds ord og delta i den hellige nattverd, så det kan leve og vokse i den kristne tro.' Det betyr at menigheten skal stå sammen med foreldre og faddere i å vise omsorg også når barna er blitt ungdommer.»¹⁴⁶

Dette er det andre av de tre «hvorfor»-spørsmålene som stilles, og dermed plasseres dette som et av de sentrale grunnlagene. Gjennom å referere til dåpen, et av de to sakramentene, viser followme at de hører til kirken gjennom å ta del i oppdraget Jesus gav til kirken (som igjen refereres ved at Matt 28,18-20 siteres på neste side.¹⁴⁷). Vi ser dermed et tydelig teologisk grunnlag for followme ved at det er teologiske begrunnelser for to av tre svar i kapittelet om hvorfor. På dette grunnlaget ser followme seg i sammenheng med både bibelen og kirkens oppdrag. Sammen med grunnlaget i erfaring er dermed alle de tre «hvorfor»-spørsmålene svart på. Det er altså hovedsakelig erfaringen og det teologiske grunnlaget som ligger som utgangspunkt for followme, men jeg vil likevel se hvor sterkt det teoretiske grunnlaget er.

Teoretisk grunnlag

Av teoretisk grunnlag har vi tre ulike referanser. Den ene referansen er til Sinek sitt TED-foredrag om inspirasjon til handling. Denne finner vi innledende i kapittelet om hvorfor.¹⁴⁸ Den andre teoretiske referansen er til den amerikanske forfatteren og pastoren John Maxwell, og dette er et sitat i slutten av kapittelet om followme sitt formål.¹⁴⁹ Den siste teoretiske referansen er til en forskningsartikkel om ledelsesdynamikker i vitale kristne ungdomsarbeid.¹⁵⁰ Denne artikkelen går jeg selv grundig gjennom i kapittel 2.3.2. Artikkelen omtales i bokas siste kapittel som har overskriften «etterord».

¹⁴⁵ Ibid, 24.

¹⁴⁶ Ibid, 25.

¹⁴⁷ Ibid, 26-27.

¹⁴⁸ Ibid, 24.

¹⁴⁹ Ibid, 30.

¹⁵⁰ Ibid, 68-69.

I motsetning til teologien, brukes ingen av disse flere ganger, og ingen av dem finner vi som svar til noen av followme sine hvorfor. Den første av referansene er til Simon Sinek som vi finner som inngang til kapittelet om hvorfor followme, men ikke som en del av svarene til noen av hvorfor-spørsmålene. Maxwell-sitatet er på samme måte ikke med som et svar på hvorfor. Sitatet finner vi i slutten av kapittelet om formålet til followme og omhandler lederskap:

«'Å hjelpe den enkelte til å lede den de er satt til å lede, til å vokse i sitt eget trosliv og til økt livsmestring, er et av de høyeste nivåer av lederskap.'
The five levels of leadership, John Maxwell»¹⁵¹

Ifølge Maxwell kan lederskap deles inn i fem nivåer.¹⁵² Nivåene bygger på hverandre, og det begynner å lede fra posisjon. nivå 2 er å lede med tillatelse som følge av relasjoner, og i nivå 3 er man et steg videre ved å også se resultater. Det fjerde nivået knytter inn menneskeutvikling, og i det femte og høyeste nivået trengs det en høy grad av forpliktelse for å kunne bygge et positivt rykte. Ser vi igjen på followme, ser vi at sitatet de henter handler om nivå 4. Om nivå 5 er et mål i followme kommer ikke frem i boka deres, og det vil ikke være relevant for meg å drøfte videre. Effekten sitatet har er at det gjenspeiler det followme har skrevet i kapittelet om å se, samle og styrke ungdommene, men som et sitat fra en bok om lederskap, skaper det i tillegg et mer eller mindre tydelig teoretisk grunnlag. Det er også en kort og konsis måte å formulere det samme followme har brukt to sider på å formulere, men det er lettere å lære og ta med seg et sitat på en setning, enn to sider med informasjon. Det er altså et sitat man kan ta med seg for å minnes formålet i followme.

Disse referansene er plassert som innledning til et kapittel, eller som avslutning på et kapittel, så mens vi ser at de har påvirkning, fremstår disse ikke som grunnleggende i utviklingen av followme. Det samme vil jeg si om artikkelen som vises til i etterordet. Hadde artikkelen vært referert til tidlig i boka eller som en del av kapittelet om hvorfor eller om formålet, hadde det nok tydet mer på at followme er utviklet med grunn i denne, men ved at den først presenteres i etterordet fremstår den mer som en alternativ måte å tilnærme seg konseptet på fra en teoretisk vinkling. Artikkelen som refereres til er fra 2020, og når followme har vært i utvikling siden 2007 blir det åpenbart at denne artikkelen ikke har ligget

¹⁵¹ Ibid, 30.

¹⁵² John C. Maxwell, "The 5 levels of leadership", nettartikkel, besøkt 29.11.2022
<https://www.johnmaxwell.com/blog/the-5-levels-of-leadership1/>.

som grunnlag for utviklingen av konseptet, og det lates ikke som om det er tilfellet heller. Måten Vidnes bruker artikkelen på er ved å referere til at den er et resultat av tre år med feltarbeid og analyse som konkluderer med tilstedeværelsen av to ledelsesdynamikker; ildsjeldynamikker og ildsteddynamikker. Disse går jeg selv gjennom i 2.3.2. I etterordet viser Vidnes at disse dynamikkene er til stede i followme:

«followme kan hjelpe menigheter til å passe på at de gir rom og vekstgrunnlag til ildsjeler, og passe på at det er et ildsted på plass.

Gjennom systematisk oppfølging av både ungdomsledere og lokalledere, legges et godt grunnlag for ildsjeler der ute. Gjennom de månedlige samlingene får ungdommene og lokallederne ildsteder å varme seg på.»¹⁵³

Artikkelen til Norheim og Tveitereid er altså ikke et grunnlag for konseptet followme, men det artikkelen deres peker på som viktige dynamikker har followme kommet frem til på andre måter. Artikkelen brukes som et argument på at det followme har kommet frem til, kan man finne teoretisk grunnlag for at fungerer, men igjen ser vi at followme selv faller tilbake på et erfaringsbasert grunnlag.

4.2.3 Personlige fortellinger

I 4.2.1 og 4.2.2 tar jeg for meg det som handler om followme sin bruk av etos og logos. Jeg har vist hvordan followme etablerer autoritet/etos gjennom å vise tilhørighet til NMSU. Måten followme argumenterer for å overbevise gjennom logikk/logos er hovedsakelig ved å vise til bibelen, dåpsliturgien og erfaringer de har gjort seg, med et lite teoretisk innspill. Den siste argumentasjonstypen er patos, og jeg vil her vise hvordan den kommer frem gjennom de personlige fortellingene som er spredt utover boka.

Med unntak av forordet, signeres de personlige fortellingene kun med fornavn, så de tilbringer ikke etos. De argumenterer ikke for hvorfor followme gjør det de gjør, eller hvorfor det fungerer, så det er heller ikke i disse bruk av logos. Disse personlige fortellingene er skildringer av hvordan de har opplevd å bli med i followme, så det spiller tydelig på følelser, patos. Intervjuet og de korte fortellingene i boka fra enkeltpersoner gir konseptet et personlig preg, og som leser får man høre om vanskelige og utfordrende sider ved ungdomsarbeid, men også potensial for at det kan ha stor betydning. Fordelt i boka er 12 slike fortellinger fra

¹⁵³ Vidnes, *followme*, 68-69.

enkeltpersoner som forteller hvordan followme har hatt betydning for dem og deres ungdomsarbeid, så den følelsesrelaterte argumentasjonen er veldig sterkt til stede gjennom boka. Denne typen argumentasjon hjelper å bygge narrativet jeg så på i 4.1.3, hvor leseren skal kunne kjenne seg igjen, til og med på et følelsesmessig plan, i utfordringene i å drive ungdomsarbeid, og man skal få se at followme er løsningen på disse utfordringene. Patos er altså tydelig til stede gjennom de personlige fortellinger vi finner i boka.

4.3 Språk, stil og layout

Jeg har allerede nevnt hvordan vi kan tenke på followme som et konsept som «selges» til leseren. Hvis jeg skal fortsette å bruke den metaforen når jeg nå skal se på språk, stil og layout kan vi tenke at dette ikke handler om produktet som selges, men presentasjonen av produktet.

Bokas oppbygning gjør den overkommelig og lettlest. Den består av mange bilder, sider med kun et bibelvers eller personlig fortelling, og den har et enkelt språk som gjør det tilgjengelig for de fleste å kunne lese gjennom boka. Det er ikke en bok ment for akademikere, men for enhver person som skulle være interessert i det boka handler om, og dette kan også være en grunn til at boka ikke har med fotnoter og kildeliste. Boka er fargerik, både gjennom bruken av bilder, men også gjennom at den tar i bruk fargede overskrifter og til tider bytter ut den hvite bakgrunnen med en oransje, blå eller gul bakgrunn (de samme som brukes i t-skjortene).

Ved å se nøye på disse elementene, kan vi se noe som er særlig interessant. followme bygges bevisst til å være et varemerke. Konkret skriver de om å bygge en gruppeidentitet:

«Videre bygger vi en gruppeidentitet gjennom en bevisst bruk av logo og klær (*merch*). Disse skaper en felles identitet på tvers av menighetsgrensene og former et fellesskap som er større enn de enkelte gruppene.»¹⁵⁴

Logoen er gjennomgående i boka, og den er synlig på alle bildene unntatt ett. I sidene hvor det brukes en farget bakgrunn finner vi logoen i bakgrunnen, og her ser vi også et bevisst fargevalg. I tillegg til en gjennomgående bruk av logoen i boka, kan vi se at navnet followme i seg selv brukes bevisst i hvordan det skrives, for selv når det er i titler eller som første ord i en setning, skrives det med utelukkende små bokstaver. Unntakene finner vi i

¹⁵⁴ Ibid, 43.

innholdsfortegnelsen og baksiden, hvor de da skrives med utelukkende store bokstaver. Vi ser altså, slik de selv skriver, at de bruker logoen og navnet veldig bevisst, og dermed er ikke det de prøver å «selge» kun en måte å tenke ungdomsarbeid på, men det er et varemerke som viser til et fellesskap med en egen gruppeidentitet. Bildene som brukes består gjerne av ungdommer med gensere eller t-skjorter med denne logoen, og dette viser til followme som et fellesskap man blir med i.

Som sagt bruker boka et enkelt språk, og i fortsettelsen av språket blir vi introdusert som leser til en rekke begreper som brukes på en særskilt måte i followme. Det er begrep som «ungdomsledere», «nettverk», «ledergruppe». Disse typene begrep introduseres for leseren gjennom boka, og de samles til slutt i en ordliste som gir oversikt og en kort forklaring til alle de ulike begrepene som introduseres.¹⁵⁵ Sammen med logo- og navnebruken til followme, bidrar disse nye begrepene til å gjøre followme til et varemerke, ettersom de gjør seg selv til definisjongiver av disse begrepene, og dermed skaper de et nivå av internt språk.

4.4 followme og fellesskap

Til nå har jeg sett på followme-boka i sin helhet gjennom å gjennomføre en dokumentanalyse av boka. Jeg har sett på bokas struktur, hvordan den argumenterer og dens visuelle utforming. Dette ligger nå som grunnlag når jeg skal gjøre videre analyse innrettet mot followme sin fellesskapsforståelse, som er det jeg skal gjøre nå. I tillegg til det jeg har sett på i kapittel 4, vil jeg også her trekke inn den sosiologiske og den teologiske tilnærmingen til fellesskap mens jeg ser på followme sin fellesskapsforståelse, for å med en gang knytte det til det teoretiske grunnlaget.

Jeg har delt dette delkapittelet i fem deler. I den første delen, 4.4.1, viser jeg hvordan fellesskap stadig plasseres i forbindelse med noe annet, og ikke som noe isolert. I 4.4.2 og 4.4.3 ser jeg på to begrep som kommer tydelig frem i followme sin fellesskapsforståelse: tilhørighet og relasjon. I 4.4.4 og 4.4.5 ser jeg særlig på det teologiske grunnlaget og ser hva deres forhold til kirken, og hva deres bruk av bibelen sier om deres fellesskapsforståelse.

¹⁵⁵ Ibid, 70-71.

4.4.1 Fellesskap som del av et samspill

Fellesskap omtales flere ganger gjennom boka, og i flere sammenhenger. I kapittelet om hvorfor så jeg at fellesskap plasseres både som en del av followme sitt hvorfor, og i kirkens hvorfor. I kapittelet om formålet til followme heter det at de vil *samle*, noe som fører til fellesskap, men også i verdikapittelet er fellesskapet satt opp som en verdi. Fellesskap er altså både en verdi og et mål i followme. Jeg vil da trekke en linje til hvordan Hegstad trakk frem to funksjoner til kirken som fellesskap, altså både som stedet for å søke Jesus som fellesskap, samtidig som det er der Jesus er til stede som fellesskap.¹⁵⁶ Ved å fokusere på formålet og verdiene til followme, ser vi også at fellesskap ikke står som et mål eller en verdi for seg selv, men fellesskapet er knyttet sammen med de andre elementene det står sammen med. Her er noen eksempler på fellesskap som et av flere viktige elementer i samspill:

«Det var spesielt tre ting vi var opptatt av: Kvalitet, gøy og fellesskap. Aktivitetene skulle ha kvalitet, samtidig som planleggingen skulle være gøy og fellesskapsbyggende.»¹⁵⁷

«Dette er viktige år i unges liv, og gjennom fellesskapet får de dele liv, både med hverandre og med voksenpersoner. Mange uttrykker at de har vokst i sin egen tro.»¹⁵⁸

«Fellesskap handler i stor grad om å høre til i en gruppe. Vi bygger tilhørighet gjennom å utvikle ekte relasjoner som er basert på oppriktig interesse og omsorg.»¹⁵⁹

Selv om fellesskapet står som en av verdiene, står det i samspill med andre elementer, slik det her henger sammen med å ha det gøy, dele liv, relasjonsbygging, interesse og omsorg. Jeg vil her knytte inn det jeg så i den sosiologiske tilnærmingen til fellesskap, hvor Tjora ikke peker på fellesskap som noe positivt i seg selv, men han peker på fellesskap som kan være både splittende, destruktive, og de har potensiale for både positiv og negativ virkning.¹⁶⁰ I followme er ikke faren for å være et destruktivt fellesskap uttrykt, men fellesskapet er omtalt sammen med mulige virkninger og med sammenkoblede elementer som bidrar til at det vil få disse positive virkningene. Det tyder dermed på at followme ikke lar fellesskap være en

¹⁵⁶ Hegstad, *Den virkelige kirke*, 21.

¹⁵⁷ Vidnes, *followme*, 11.

¹⁵⁸ Ibid, 29.

¹⁵⁹ Ibid, 43.

¹⁶⁰ Tjora, *Fellesskap*, 131-132, 134, 144.

isolert verdi, men den er i samspill med de andre verdiene, og med andre praksiser de fyller fellesskapet med.

4.4.2 Tilhørighet

«Fellesskap handler i stor grad om å høre til i en gruppe. Vi bygger tilhørighet gjennom å utvikle ekte relasjoner som er basert på oppriktig interesse og omsorg.»¹⁶¹ To ord jeg ser i disse setningene som ligger sentralt i followme sin fellesskapsforståelse er *tilhørighet* og *relasjon*. Jeg vil i dette delkapittelet se på fellesskap som tilhørighet og i 4.4.3 vil jeg se på forståelsen av fellesskap som relasjon.

Uttrykket til followme er gjennom ulike typer samlinger, og disse foregår på forskjellige nivåer. På menighetsnivå er det lokalsamlinger for ungdomslederne i lokalmenigheten. På nettverksnivået er det ledersamlinger for lokallederne, og det er ungdomsgudstjenester (followmeet) og nettverkssamlingen SPARK for alle ungdomslederne i nettverket. Felles for alle nettverkene er konferansen, og her samles alle som er med i followme. Ved disse samlingene beskriver followme at de gir fellesskap til ungdomslederne og til lokallederne.¹⁶²

Det jeg likevel vil påpeke er at selve samlingene *ikke* refereres til som fellesskap. Det er altså ikke ulike typer fellesskap i followme, for fellesskapet refereres til som noe generelt og felles for alle, ikke som små konkrete gruppesamlinger. De skriver selv at det er et stort fellesskap de vil oppnå gjennom bruken av logo og klær: «Disse skaper en felles identitet på tvers av menighetsgrensene og former et fellesskap som er større enn de enkelte gruppene.»¹⁶³ Dette store fellesskapet kan forstås som en type tilhørighet: Man får fellesskap gjennom å være med i lokalgruppene, ledersamlingene og nettverkssamlingene, men det er ikke et fellesskap avgrenset til dem som er på samlingene. Disse samlingene peker på en felles tilhørighet. Tilhørigheten synliggjøres gjennom merch og topper seg på den største samlingen: followme konferansen. Fellesskapet gis av followme, og det handler i stor grad om å tilhøre en gruppe. Gjennom det jeg har skrevet nå, tyder det på at denne gruppen man tilhører er followme selv, og fellesskapet er bygget rundt en felles tilhørighet til followme.

¹⁶¹ Vidnes, *followme*, 43.

¹⁶² Ibid.

¹⁶³ Ibid, 43.

Denne typen fellesskap kan beskrives som det Tjora beskriver som et formålsbasert fellesskap.¹⁶⁴ Det handler altså om fellesskap som samhold, med followme som et felles formål, og nærheten i fellesskapet i followme minner mer om det fellesskapet som omtales som «gemeinschaft», som er samhold, enn «gesellschaft», som handler om forhandlinger og forretningsmessige forbindelser.

Gjennom bruken av merch, ser vi også at identifikasjon også er en del av fellesskapet, og dermed er Tjoras beskrivelse av fellesskap som identifikasjon også en måte å forstå fellesskapsforståelsen på, særlig når han selv refererer til stammefellesskapet som kjenner hverandre igjen på for eksempel klær.¹⁶⁵

I 4.3 så jeg på hvordan boka sin layout pekte jeg på at followme muligens må forstås som mer enn et konsept, for bildene og logobruken peker i retning på at det er en type fellesskap også. Ved nå å ha sett enda nærmere på deres forståelse av fellesskap, hvor fellesskap handler om en tilhørighet, blir denne mistanken forsterket. followme gjør seg så tydelig til et varemerke at det fungerer som et utgangspunkt for tilhørighet, så ungdommene som går med followme-merch kan oppleve å være del av et fellesskap med hverandre som en felles tilhørighet til followme. followme gir ungdomsledere og lokalledere fellesskap gjennom å være noe de kan tilhøre.

Jeg ser ikke på dette som en helt uproblematisk formulering, og jeg vil stille et spørsmål til om denne tilhørigheten skaper en risiko for at followme kan bli til et eget, lukket fellesskap, separert fra kirken. Denne drøftingen vil jeg gå inn på i kapittel 5.

4.4.3 Relasjoner

Det andre ordet jeg vil knytte til som en type fellesskap i followme er *relasjoner*. Relasjonsbygging får ikke sitt eget kapittel i boka, men det blir omtalt både som en nøkkelingrediens og som grunnlag for noen konkrete ordninger:

«Blant annet merket jeg meg en viktig ingrediens i ungdomsarbeidet: relasjonsbygging, understreker hun.»¹⁶⁶

¹⁶⁴ Tjora, *fellesskap*, 18.

¹⁶⁵ Ibid, 80-81.

¹⁶⁶ Vidnes, *followme*, 13.

«Om de blir flere enn 10–12 deltakere, kan det bli vanskelig å se alle og bygge relasjoner med dem. Om ei gruppe blir så stor, kan menigheten sette inn én person til fra staben som skal følge opp ungdomslederne.»¹⁶⁷

«Vi mener at et nettverk ikke bør overstige 10 menigheter, fordi det er vanskelig å bygge fellesskap og nære relasjoner med flere menigheter enn dette.»¹⁶⁸

Gjennom å forstå fellesskap som tilhørighet, handler det om noe som angår mange mennesker, og utgangspunktet for fellesskapet er hva man tilhører. Ved å se på relasjonsfokuset til followme, ser vi at det også handler om noe nært som tar utgangspunkt i noe som oppstår mellom enkeltmennesker. Det er nemlig relasjon som er utgangspunktet for tilhørigheten, og dermed handler fellesskapet om noe så nært som relasjonen mellom to mennesker. Fellesskapet slik followme forstår det begynner dermed mellom to personer og strekker seg til å omfavne hele followme. Det er denne nære delen av fellesskapsforståelsen deres som er utgangspunkt for et fellesskap hvor det er mulig å dele liv og tro, og å få oppfølging. Slik Vidnes sier i intervjuet om å lære å være en etterfølger av Jesus: «Dette skjer i fellesskapet.»¹⁶⁹ Sagt på en annen måte kan det sies «Dette skjer gjennom relasjonene.» Når vi så ser på formålet til followme som er at de vil «se, samle og styrke ungdommer», ser vi at alle punktene handler om relasjoner. Det som handler om å samle virker kanskje i første omgang mest relevant, da det under denne snakkes konkret om fellesskap, men under «se» og «styrke» ser vi hvordan relasjon ligger tett:

«Helt konkret, så ser vi dem gjennom å bry oss. Å kjenne navnet deres, og å vite hva de liker og driver med på fritiden.»¹⁷⁰

«Vi må også styrke og utruste dem, slik at troen holder på sikt, uavhengig av livssituasjon og bosted, og slik at de får en *mobil* tro. Vi tror at dette handler om medvandring og lederskap. På samme måte som Paulus gikk tett på Timoteus, kan vi gjøre det samme overfor våre ungdommer.»¹⁷¹

¹⁶⁷ Ibid, 46.

¹⁶⁸ Ibid, 53.

¹⁶⁹ Ibid, 17.

¹⁷⁰ Ibid, 29.

¹⁷¹ Ibid, 30.

Relasjoner er altså både noe de vil skape, og dette skal så igjen være utgangspunkt for videre vekst. Arbeidet til followme skjer både for og fra relasjoner. Relasjonsdelen av fellesskap er relevant når vi ser på hva fellesskapet brukes til:

«De månedlige lokalsamlingene (sic) gir lokallederne faglig *input*. Her deler de erfaringer, og de inspirerer og oppmuntrer hverandre. Her blir de minnet på sitt hvorfor: Hva var det egentlig som var så viktig med ungdomsarbeid? Hvorfor var det akkurat dette jeg ville engasjere meg i?»¹⁷²

Her ser vi fellesskapet kan beskrives fra det Tjora forklarer som fellesskap som arbeid, hvor man har fellesskap med andre man er løst tilknyttet, og i denne typen fellesskap er det gjerne en utydelig grense mellom jobb og fritid.¹⁷³ Det som derimot kan gjøre det sosiologiske perspektivet for snevert er ved at followme beskriver fellesskapet for å være et sted for dele liv og tro. Disse funksjonene til fellesskapet baserer seg på en forståelse av fellesskap som relasjoner, og relasjonene har et nærere utgangspunkt enn det vi ser i det sosiologiske perspektivet. Det er altså også her en forståelse av fellesskap som bedre forstås med et teologisk perspektiv. Dette kommer enda tydeligere frem nå som jeg skal se på kirken som fellesskap.

4.4.4 Kirken

Som en del av followme sine hvorfor, svarer de at ungdom trenger å finne sin plass i kirken, som er det viktigste fellesskapet:

«Kirken er det nye fellesskapet mellom Gud og mennesker, som har blitt mulig gjennom Jesu død og oppstandelse. Her danner Guds kjærlighet og tilgivelse grunnlag for nytt liv.»¹⁷⁴

Ved å referere de to forklaringene for fellesskap jeg så på i 4.4.1 og 4.4.2, handler dette fellesskapet både om en tilhørighet til kirken (de skal finne sin plass), og fellesskapet mellom Gud og mennesker kan forstås som relasjon. Spesielt for fellesskapet de skriver om her er at det er mulig *gjennom* Jesu død og oppstandelse, og dette er akkurat slik fellesskapet beskrives

¹⁷² Ibid, 43.

¹⁷³ Tjora, *fellesskap*, 34-35.

¹⁷⁴ Vidnes, *followme*, 25.

fra det teologiske perspektivet: Fellesskapet som omtales er mellom Gud og mennesker, likt det greske *koinonia* som brukes i bibelen. Det jeg også vil peke på, er at fellesskapet de beskriver handler om at en tilhører kirken, som igjen *er fellesskap* med Gud. Dermed kan fellesskap omtales som tilhørighet til kirken, men også som kirken. Forklaringen til followme om kirken ligner det Hegstad skriver: «Kirken er ikke bare et sted der hver enkelt møter Jesus som enkeltindivider, men et fellesskap som søker Jesus, og der Jesus er til stede i fellesskapet som fellesskap.»¹⁷⁵

Vi ser altså at også kirken omtales som fellesskap, men istedenfor å se på denne som et alternativ til de to forrige forståelsene, ser vi at den kan forklares ved å anvende forståelsene av fellesskap som tilhørighet og relasjon. Jeg vil likevel ta med kirken som fellesskap i helhelheten av followme sin fellesskapsforståelse, for dette viser at den sosiologiske tilnærmingen vil være utilstrekkelig for å fullstendig forklare fellesskap slik followme forstår det, og på disse punktene fungerer det å trekke inn den teologiske tilnærmingen til fellesskap.

4.4.5 Bibelbruk og fellesskap

Som en del av 4.2.2 så jeg på hvordan followme siterer og refererer bibelen. Jeg hadde da utgangspunkt i hvordan bibeltekstene plasseres i og bygges opp av teksten rundt, mens nå vil jeg gå enda mer inn på valget av bibelreferanser og hvordan disse brukes. Jeg vil se særlig på referansene med perspektiv på deres fellesskapsforståelse.

Bibelbruk

Jeg vil begynne med å se på bibelversene som brukes. Av de fem sitatene de har, vil jeg trekke inn fire av dem i sammenheng med deres fellesskapsforståelse. Det jeg ikke vil gå gjennom her er deres bruk av Fil 4,4, for den dekket jeg i 4.2.2. Det første av tekstene jeg vil se på er 1 Tim 4,12 som er et personlig brev fra Paulus til Timoteus. Relasjonen mellom disse pekes på av followme,¹⁷⁶ så det kan tenkes at dette verset blant annet brukes til å vise den nære relasjonen mellom Paulus og Timoteus. Det andre bibelverset er fra Ordsp 22,6, og mens dette bibelverset selv ikke refererer direkte til nær relasjon, plasserer followme-boka det i en slik sammenheng. Der plasseres det nemlig rett etter kapittelet om formålet til followme, som

¹⁷⁵ Hegstad, *Den virkelige kirke*, 21.

¹⁷⁶ Vidnes, *followme*, 30.

jeg pekte på i 4.4.3 at tydelig handler om relasjonsbygging. Vi ser altså at bibelbruken deres knyttes til fellesskapet som relasjon.

Jeg vil også peke på noe som er felles for tre av bibeltekstene de siterer. I tillegg til de to allerede nevnte bibelversene, refereres det også i Sal 119,9f til å være ung. Dette er relevant med tanke på at fokuset til followme er på unge, så jeg vil se hvordan de forholder seg til unge gjennom disse bibelversene. I 1 Timoteus står det at den unge ikke skal foraktes, men være et forbilde. I Ordspråkene står det at den unge må lære veien å gå, og i Salmene står det at den unge skal ta vare på Guds ord for å holde sin sti ren. De to første er dermed relevant i svarene til hvorfor-spørsmålene som stilles. Ungdommene trenger å finne sin plass i kirken, og der har de mulighet til å være forbilder for de andre, både eldre og yngre. Konkret betyr det at man som ung må ta vare på Guds ord. Det som er felles for disse er at de peker på viktige elementer av det å være ung: De trenger opplæring, men de kan også være forbilder, og de skal selv ha relasjon til Guds ord. Dette vil jeg se i sammenheng med det jeg så på i 4.4.4 om kirken som fellesskap. Her pekte jeg på at ungdommene blir tatt inn i kirken som fellesskap, og gjennom disse tre bibelversene understrekes det viktigheten av å forstå unge som en del av dette fellesskapet.

Gjennom disse tre bibelversene har jeg trukket linjer til followme sin fellesskapsforståelse i det de forstår fellesskap som relasjon, og kirken som fellesskap. Det jeg da ikke har trukket linjer til er fellesskap som tilhørighet, men dette kan sees i Matt 28,18-20. Dåpsliturgien siteres for å svare på hvorfor ungdom skal finne sin plass i kirken,¹⁷⁷ og i bibelverset befaler Jesus til å døpe i Faderens, Sønnens og Den hellige ånds navn. I bibelverset ser vi altså den tilhørigheten followme snakker om, både til kirken, men også til den treenige Gud.

Med et fokus på followme sin fellesskapsforståelse, ser vi altså at fire av bibelversene er relevante, og disse bibelversene dekker followme sin forståelse av fellesskap som tilhørighet, relasjon og kirken som fellesskap.

Andre referanser

I tillegg til bibelsitatene, finner vi andre referanser til bibelen. Av disse kommer navnet *followme* sammen med avsnittet om Jesus som forbilde tydelig frem. Jeg har også nevnt andre referanser hvor oppfølgingen av ungdom sammenlignes med Jesu oppfølging av disiplene,¹⁷⁸

¹⁷⁷ Ibid, 24-25.

¹⁷⁸ Ibid, 6-7, 18.

bibelens fortelling legges i grunn for kirkens hvorfor,¹⁷⁹ men gjennom intervjuet gis det også et inntrykk av at å referere bibelen faller noe naturlig til tider også: «-medvandring og fellesskap har vært avgjørende. Å være to. Sigve og jeg valgte dette som vår tjeneste sammen, sier hun og viser til hvordan Jesus sendte ut to og to.»¹⁸⁰ Her brukes ikke bibelen som grunnlag for en praksis i followme, men den refereres heller løst. En slik bibelreferanse kan være med å vise at bibelen ikke bare er bevisst brukt i utviklingen av konseptet, men at den har vært naturlig med, noe som igjen kan sees sammen med narrativet hvor de peker på at followme ikke handler om et nytt fenomen, men at det kan spores tilbake til bibelfortellingen.

Det jeg vil se nærmere på er navnet *followme*. Navnet refererer til Jesu kall til disiplene om å følge ham, og i avsnittet til followme om Jesus som forbilde gjentar followme kallet til Jesus og retter det til oss. I praksis handler det om å se, samle og styrke ungdommer slik at de igjen kan gjøre det samme videre, og dermed kan vi igjen knytte inn betydningen av relasjon. Det jeg vil se på som er interessant her, er at til tross for å referere relasjonen mellom Jesus og disiplene, brukes ordet disippel ikke om ungdomsledere. Én gang brukes ordet «etterfølger», men det ordet som oftest kommer igjen som beskriver ungdomslederne, annet enn ledere, er «forbilder». Istedenfor å referere til ungdomsledere som disipler, bruker followme et språk hvor ungdomslederne i ulike nivåer er forbilder, og felles for alle er Jesus det største forbildet. Ordet «forbilde» blir dermed followme sitt alternative ord for å kalle ungdommene for disipler. Det er flere mulige grunner til at denne variasjonen er valgt, om det er for å gjøre språket lettere å forstå, mer moderne, eller kanskje ordet disippel ikke tydelig nok uttrykker det de ønsker. Grunnen for valget får vi ikke vite, men i og med at de sammenligner dagens ungdomsledere med Jesu disipler, forstår vi at årsaken ligger i selve ordet og ikke i en distansering til betydningen av det å være disippel.

Det som er interessant i fortsettelse av denne forskjellen er drøfte hvilken effekt det har for fellesskapet å bruke ordene «forbilde» og «leder» om ungdommene istedenfor å bruke ordene «disippel» og «etterfølger». Ordvalget her er relevant, for forskjellen på disse ordene er at som disippel har man noen over eller foran seg, og det er noe man får «tre inn i», mens som forbilde har man noen under eller bak seg, og det legges større vekt på egen innsats. Fokuset på hvilken rolle man har er dermed snudd på hodet, og det er mulig å knytte opp ulike assosiasjoner: Disippelskap assosieres med lydighet, mens forbilde handler om eksempel. Som disippel har man fokus på den man følger, mens som forbilde har man fokus på dem som

¹⁷⁹ Ibid, 25.

¹⁸⁰ Ibid, 19.

kommer etter. I et disippelfellesskap står alle likt, i at alle er disipler, mens et fellesskap hvor de eldre skal være forbilder for de yngre, vil de stå ulikt. I kapittel 5.2.3 drøfter jeg hvilken type fellesskap followme inviterer til, og da vil jeg komme tilbake til deres bruk av ordet «forbilde».

4.5 Oppsummering

I kapittel 4 har jeg foretatt en dokumentanalyse av followme-boka og sett på dens oppbygning, argumentasjon og layout. I 4.4 gikk jeg enda dypere inn på followme sin fellesskapsforståelse. Helt konkret trakk jeg ut tre elementer av followme sin fellesskapsforståelse: Fellesskap som tilhørighet, fellesskap som relasjoner, og kirken som fellesskap. Kirken som fellesskap kan beskrives med forståelsene av fellesskap som tilhørighet og relasjon, men ved å inkludere dette elementet så jeg tydelig at den sosiologiske tilnærmingen til fellesskap ble utilstrekkelig for å beskrive followme sin fellesskapsforståelse, og det ble nødvendig å se på den teologiske tilnærmingen til fellesskap for å få en god beskrivelse av followme sin fellesskapsforståelse.

I tillegg til å gjøre rede for followme sin fellesskapsforståelse, har jeg løftet frem to drøftingsmomenter jeg kommer til å ta opp i kapittel 5. Det ene nevnte jeg i 4.4.2, og det handler om tilhørigheten til followme fører til en separasjon fra tilhørigheten til kirken. Dette vil jeg gå inn på i 5.4. I 4.4.5 så jeg på deres bruk av ordet «forbilde» istedenfor «disippel» eller «etterfølger», og jeg vil i 5.2.3 drøfte nærmere om fellesskapet followme inviterer til i hovedsak er samlende eller sendende.

5. Innholdsanalyse

I dette kapittelet vil jeg gå gjennom followme med utgangspunkt i teoriene jeg presenterte i 2.2, og hovedmålet med kapittelet er å se hvordan disse teoriene vil belyse forskningsspørsmålet mitt.

I 5.1 tar jeg for meg teorien om liminalitet som perspektiv, og på fellesskapet som *communitas*. Når jeg tar for meg denne teorien, vil jeg først se om vi kan finne antydninger til et liminalitetsperspektiv hos followme, enten som beskrivelse på ungdommenes situasjon, eller på kirkens situasjon. I 5.1.3 vil jeg se særlig på fellesskapsforståelsen som *communitas*.

Når jeg her kommer inn på farene som er presentert i denne teorien, vil jeg drøfte om det er en fare for at tilhørighet til followme skaper separasjon fra kirken.

I 5.2 vil jeg ta utgangspunkt i artikkelen om ildsjel- og ildsteddynamikker. Her ser jeg om jeg kan kjenne igjen de samme dynamikkene i followme. Til slutt vil jeg i 5.2.3 drøfte samspillet mellom disse i followme, og her vil jeg trekke inn diskusjonen om followme inviterer til et samlende eller et sendende fellesskap.

Helt til slutt i kapittelet gir jeg en kort oppsummering, for så å drøfte om det er noe som tydelig er vektlagt i followme som ikke like tydelig dekkes i teorien.

5.1 followme, liminalitet og communitas

I dette delkapittelet vil jeg ta for meg synet på ungdomstiden som en liminalperiode, og på fellesskap som communitas. Jeg vil bruke dette kapittelet på å se begge disse delene av teorien inn mot followme.

Først vil jeg fokusere på liminalperspektivet. Da vil jeg først i 5.1.1 se på om followme sin forståelse av ungdomstiden kan forklares som en liminalperiode. Dette angår Brunstad sin forståelse på ungdomstiden som en liminalperiode.¹⁸¹

I 5.1.2 tar jeg for meg det Roxburgh og Norheim trekker inn i denne teorien: Roxburgh bruker begreper liminalperiode på situasjonen kirken som helhet befinner seg i.¹⁸² Norheim knytter sammen Brunstad og Roxburgh sine tilnærminger, og peker på at kirker trenger å inkludere ungdommene i menigheten for å hjelpe den til å finne sin plass.¹⁸³

I 5.1.3 vil jeg se på followme sin fellesskapsforståelse i lys av å se på fellesskapet som *communitas*.

5.1.1 Ungdomstiden som liminalperiode

Jeg vil først se på om vi kan finne en forståelse av ungdomstiden eller kirken som i en liminalperiode, men dette vil være slik jeg forstår teksten, for selv bruker ikke followme

¹⁸¹ Brunstad, *Ungdom og livstolkning*, 62-63.

¹⁸² Roxburgh, *Missionary congregation*, 15.

¹⁸³ Norheim, *Communitas*, 78.

begrepet liminalitet på verken ungdommene eller på kirken. Likevel skal jeg vise at de kommer til syne i deler av det followme skriver.

Det første jeg vil peke på er followme sitt argument for hvorfor det er viktig å samle ungdomslederne: «Dette er viktige år i unges liv, og gjennom fellesskapet får de dele liv, både med hverandre og med voksenpersoner.»¹⁸⁴ I Cathrine og Sigve Vidnes sin forklaring til hvorfor de valgte ungdomsarbeidet over andre oppgaver i kirken sier de dette: «Ungdomsarbeid er så viktig, men samtidig så skjørt.»¹⁸⁵ Begge disse sitatene refererer til ungdomsarbeid som noe spesielt viktig. Det er viktige år i unges liv, og det er en aldersgruppe som er verdt å prioritere. Med disse versene sier de at ungdomsarbeid er viktig og skjørt, og dette kan handle om en forståelse av at ungdommene er i en form for overgang, noe som både kan forklares som noe viktig, og som noe skjørt.

Det som enda tydeligere kan minne om en forståelse av ungdomstiden som en liminalfase er i kapittelet om hvorfor: «Ungdom og ungdomsledere trenger å få oppfølging og fellesskap, dersom de skal finne sin plass i kirken.»¹⁸⁶ Det er to mulige grunner til å si at ungdom trenger å finne sin plass i kirken. Den ene grunnen er at de har mistet den, og den andre handler om at de aldri har hatt en plass i kirken. Det er også relevant å nevne at det er ulike måter å forstå hvem det refereres til når de snakker om ungdom og ungdomsledere, for også her er det to muligheter: Den ene muligheten er at ungdom og ungdomsledere gjelder den generelle gruppen mennesker som befinner seg i alderen 15-25. Det er i så fall en flytende gruppe hvor det kommer nye ettersom de fyller 15, mens de eldste forsvinner ut av denne gruppen og inn i neste. Ved å snakke om denne gruppen ligger fokuset i sitatet i hovedsak på kirken som helhet, for da er det snakk om at ungdomsgruppen ikke tilhører kirken, og followme er til for å få ungdom inn i kirken. Den andre mulige forståelsen av hvem ungdom og ungdomsledere er, er at det er snakk om enkeltpersonene som nå er i ungdomsgruppen. Da er ikke fokuset på den flytende ungdomsgruppen, men på gruppen av mennesker som før var barn og som siden skal bli voksne, men som akkurat nå er ungdom. Perspektivet her handler ikke om kirken som mangler ungdommer, men det handler om disse som nå er ungdommer sin tilhørighet til kirken. Sitatet vektlegger da at disse ungdommene ikke har en tilhørighet til kirken. I avsnittene etter sitatet ser vi hvilket perspektiv followme har:

¹⁸⁴ Vidnes, *followme*, 29-30.

¹⁸⁵ *Ibid*, 9.

¹⁸⁶ *Ibid*, 24.

«[M]enigheten skal stå sammen med foreldrene og faddere i å vise omsorg også når barna er blitt ungdommer. Vi må fortsette å be for dem, lære dem å be og hjelpe dem til å bruke Guds ord og delta i nattverden, slik at de kan få fortsette å vokse i den kristne tro.»¹⁸⁷

Det snakkes her om å fortsette å gjøre for ungdommene det som ble gjort for dem da de var barn. Ved å gjøre dette viser followme at de ser på ungdomsgruppen som en gruppe av enkeltpersoner som beveger seg gjennom ulike faser i kirken. I det neste avsnittet skriver de om et stort fellesskap:

«[Jesus] viser oss hvem Gud er og inviterer alle mennesker til fellesskap med Ham. Kirken er det nye fellesskapet mellom Gud og mennesker, som har blitt mulig gjennom Jesu død og oppstandelse. (...) Når mennesker tar imot Guds gaver og deler det vi har fått, vil fellesskapet bidra til å nyskape verden som Gud elsker.»¹⁸⁸

Her skriver followme om det helhetlige fellesskapet som er kirken, og da blir ungdomsgruppen en del av dette fellesskapet, og da som en generell, flytende gruppe i kirken. Ungdom er dermed referert til både som enkeltpersonene og som en flytende gruppe som er del av kirken. Når spørsmålet da er om ungdommers plass i kirken, må begge forståelsene tas med. Som en flytende gruppe handler dette om at kirken må finne ut hvordan ungdommene tydelig kan få være en del av det store kirkelige fellesskapet. Med fokus på enkeltpersoner handler det å finne sin plass i kirken om at det oppleves annerledes å være ungdom i kirken enn å være barn eller voksen, og som ungdom trenger man å forstå denne nye dynamikken. Når vi snakker om at ungdommene igjen må finne sin plass i kirken, kan vi beskrive dette som et mål om reintegrering, så dermed finner vi et element som kan knyttes til perspektivet på ungdomstiden som en overgangsfase. Det tydelig nevnte målet er reintegrering, formulert som å finne sin plass, men indirekte kan vi da forstå at det innebærer en separasjon som skjer i skille mellom barn og ungdom, og liminalfasen vil være mellomfasen mellom disse, som dermed havner i ungdomstiden. Selv om followme ikke spesifikt refererer til ungdomstiden som en overgangsfase eller som en liminalperiode, ser vi likevel at dette kan beskrive deres forståelse av ungdomstiden.

¹⁸⁷ Ibid, 25.

¹⁸⁸ Ibid.

5.1.2 Kirken i en liminalperiode

Her vil jeg se hvorvidt Roxburgh og Norheim sin bruk av begrepet liminalitet finnes i followme. Kirkens situasjon er enda mindre fokusert på i followme, og mens det var indirekte koblinger til et liminalperspektiv på ungdomstiden, sier followme ingenting om kirkens posisjon i det moderne samfunnet. Det er igjen relevant å se på det siste sitatet jeg siterte i 5.1.1, men dette sitatet gir en generell forståelse av kirken, uten at de spesifiserer dens rolle til samfunnet. Kirken som i en liminalperiode er ikke et perspektiv som finnes i followme-boka.

Det som likevel er relevant fra det forrige sitatet fra 5.1.1 er den siste setningen hvor det står at fellesskapet skal bidra til å nyskape verden. I fortsettelsen av sitatet pekte jeg på at fellesskapet som snakkes om her, handler om det fullstendige kirkefellesskapet, og det er vektlagt at det inkluderer ungdomsgruppen. Dermed kan dette minne om det Norheim løfter opp: Viktigheten for kirken å inkludere ungdommer til å være med å hjelpe kirken til å finne sin plass i samfunnet.¹⁸⁹ Sitatet fra followme handler ikke om at kirken skal finne sin plass i samfunnet, men det handler om at inkluderingen av ungdom i kirken vil være med å «nyskape verden som Gud elsker.»¹⁹⁰

I followme finner vi ikke en tydelig forståelse på at kirken er i en liminalperiode og at den trenger å gjenoppdage seg selv. Det vi ser er at de peker på ungdommene som en viktig del av kirken, men det er ikke noe som tyder på at dette er grunnlagt i at ungdommenes situasjon ligner på kirkens situasjon.

5.1.3 *Communitas* og struktur

I 5.1.1 sa jeg at vi hos followme kan finne en forståelse av ungdomstiden som kan beskrives som en liminalperiode. Som følge av liminalperiode, peker turner på at det i disse oppstår en spesiell type fellesskap han kaller *communitas*.¹⁹¹ Jeg vil nå se på fellesskapet i followme og sammenligne det med fellesskapet som kan oppstå i en liminalperiode:

I 5.1.3 vil jeg se om fellesskapet har kjennetegnene til et *communitas*-fellesskap i form av at det baseres på ikke-struktur over struktur, slik Turner beskrev.¹⁹²

¹⁸⁹ Norheim, *Communitas*, 78.

¹⁹⁰ Vidnes, *followme*, 25.

¹⁹¹ Turner, *Ritual process*, 96.

¹⁹² *Ibid.*

I 5.1.4 vil jeg ta for meg farene for å bli et ghettofellesskap kontra et *communitas*-fellesskap og bruke det til å drøfte om *followme* står i fare for å skape et fellesskap som separerer seg fra det større troende fellesskapet. I tillegg til å ta for meg farene fra ghettofellesskapet som beskrevet av Norheim, trekker jeg også her inn farene Roxburgh nevner med sekteriske fellesskap som setter sitt fellesskap høyere enn kulturen de er en del av.¹⁹³

I 5.1.1 pekte jeg på at vi kan kjenne igjen i *followme* et ansvarshierarki. Dette kan gi et inntrykk av at fellesskapet vi finner i *followme* skiller seg fra et *communitas*. På den andre siden er det verdt å se det større bildet: Utgangspunktet til *followme* var Vidnes' møte med ungdomsledere som hadde for mye ansvar og var slitne. Og da å kun se på *followme* som et konsept som strukturerer ansvaret vil være mangelfullt, for formålet til *followme* ligger ikke hovedsakelig i denne strukturen. Det som utgjør hoveddelene av *followme* er de fire samlingstypene: Lokalsamlingen, ledergruppesamlingen, nettverkssamlingene og konferansen.¹⁹⁴ Disse samlingene er altså steder hvor ungdommene ikke har ansvar, men hvor de kan komme for å få påfyll, veiledning, fellesskap og oppfølging. Selv om det er forskjeller i ansvaret til de forskjellige ungdommene, er likevel *followme*-samlingene i hovedsak et sted hvor ungdomsledere kan komme sammen med andre ungdomsledere og «bare være».¹⁹⁵ Det jeg vil trekke inn er de forskjellige nivåene av *communitas* Turner skiller mellom.¹⁹⁶ Om disse forklarte han også at det over tid kommer mer struktur i *communitas*-fellesskapet, og disse kaller han normativt *communitas*. Definisjonen normativt *communitas* ser jeg som beskrivende av fellesskapet i *followme*, og skiftet til mer struktur kan nok sammenlignes med økningen av struktur i konseptet som helhet. Dette økningen i struktur refereres også i boka: «Konseptet med å samle og styrke ungdomsledere i ett nettverk, begynte å ta form.»¹⁹⁷ Jeg ser altså en form for struktur i *followme*, men ikke en struktur som gjør at fellesskapet ikke lenger ligner et *communitas*, men strukturen gjør heller at fellesskapet i *followme* kan beskrives som et normativt *communitas*.

¹⁹³ Norheim, *Communitas*, 72-73, og Roxburgh, *Missionary congregation*, 53.

¹⁹⁴ Vidnes, *followme*, 34-35.

¹⁹⁵ Ibid, 17.

¹⁹⁶ Turner, *Ritual process*, 132.

¹⁹⁷ Vidnes, *followme*, 15.

5.1.4 followme som communitas eller ghettofelleskap

Både Norheim og Roxburgh advarer mot fellesskap som søker å løsrive eller distansere seg fra den større kulturen. Norheim kaller dette ghettofelleskap, og strategien til ghettofelleskapet å løsrive seg fra samfunnet, og dette fellesskapet er mer basert på å være et sted hvor man kan gjemme seg fra en turbulent verden, mer enn å være et fellesskap basert på vekst, gjensidig deling og en kontinuerlig søken etter måter å knytte seg til verden utenfor på.¹⁹⁸ Advarselen til Roxburgh handler om at fellesskapet ikke må bli sekterisk, og sette seg selv høyere enn kulturen det er en del av.¹⁹⁹ I followme-boka er det ikke snakk om hvordan de tenker ungdommene skal forholde seg til verden utenfor, så her blir det mer relevant å hovedsakelig se på forholdet mellom ungdomsfellesskapet og resten av kirken. Jeg vil her også trekke inn det jeg snakket om i 4.4.2 om tilhørighet. Der viste jeg hvordan followme forstår fellesskap som tilhørighet, og ungdommene får en tilhørighet til followme. Jeg problematiserte dette, og spørsmålet mitt med bakgrunn i advarslene til Norheim og Roxburgh blir da om followme står i fare for å bli et ghettofelleskap eller et sekterisk fellesskap hvor ungdommene prioriterer fellesskapet i followme over det større fellesskapet av troende.

Faren peker jeg på basert på nivået av tilhørighet som skapes til followme, og denne tilhørigheten uttrykkes gjennom at followme sine egne samlinger som inkluderer en egen konferanse og egne gudstjenester, og særlig gjennom followme sin bruk av klær med logo. For å se om faren er reell, trenger jeg å se dette i forbindelse med hvordan de forholder seg til det større troende fellesskapet.

I 4.4.4 pekte jeg på at de trekker inn kirken som fellesskap. Gjennom å gjøre dette, viser followme at de selv tydelig har som mål at ungdommene skal bli del av kirken. Dette er et viktig poeng, men om praksisen ikke speiler dette målet er faren for løsrivelse fortsatt til stede. Det som skaper en enda større trygghet er det nivået followme er tilknyttet menighetsarbeid. Hele konseptet er bygd opp rundt menigheter: Lokalsamlingene foregår i den enkelte menighet. Når man samles i nettverkssamlingene, treffer man ungdommer man vet at er i andre menigheter, for followme er for ungdom som er engasjert i kirken. Det vil si at på den andre siden av followme er ungdommenes engasjement i kirkelige aktiviteter som i seg selv ikke er arrangert av followme. Det er aktiviteter som konfirmantarbeid, KRIK, speideren, Lys Våken og lignende. Det er slike aktiviteter ungdommene er ledere i som

¹⁹⁸ Norheim, *Communitas*, 72-73.

¹⁹⁹ Roxburgh, *Missionary congregation*, 53.

deretter gjør dem til en del av followme, og dermed har ungdommene i followme allerede en naturlig kobling til annet menighetsarbeid. Med måten konseptet fungerer på, skal det ikke være mulig å være deltaker i followme uten å allerede være med i en menighet. Dermed, selv om followme i seg selv kan gi inntrykk av å skape et fellesskap ekskludert fra kirken, ser vi at måten det er lagt opp på vil forhindre at det skjer. Faren for at fellesskapet i followme ender opp som et ghettofellesskap eller et sekterisk fellesskap som løsriver seg fra kirken ser jeg dermed på som svært lav, om eksisterende i det hele tatt. Tvert imot ser muligheten til at followme sitt bidrag til menigheter gjør det lettere for ungdommer å igjen finne sin plass i kirken.

5.2 Ildsjel- og ildsteddynamikker

Det som er interessant med å se followme i lys av denne teorien, er at Vidnes selv sammenligner followme med dynamikkene Norheim og Tveitereid skriver om i sin artikkel. Mens Vidnes ikke går dypere i teorien enn å gi en kort forklaring på hva ildsjel- og ildsteddynamikker er, utvides disse dynamikkene i artikkelen med to elementer hver. Av ildsjeldynamikker identifiserte de en ildsjelkultur og et ledelseshierarki, og av ildsteddynamikker identifiseres en utpreget velkomstpraksis og et teologisk slingringsmonn.²⁰⁰

I dette underkapittelet vil jeg se på om disse dynamikkene kan gjenkjennes i followme. Jeg vil først, i 5.2.1 se på ildsjeldynamikkene, og i 5.2.2 vil jeg ta for meg ildsteddynamikkene. Etter jeg har sett på begge disse, vil jeg i 5.2.3 drøfte hvorvidt vi finner samspill mellom disse i followme, med et fokus på å drøfte om fellesskapet followme inviterer til i hovedsak er samlende eller sendende.

5.2.1 Ildsjeldynamikker i followme

Vi finner ordet ildsjeler flere ganger i boka, hovedsakelig brukt av Vidnes. Hun forklarer at ildsjeler er «de som gir gass og får det til»,²⁰¹ og det handler om å brenne for ungdom:

²⁰⁰ Norheim og Tveitereid, *Ildsjeler og ildsteder*, 20.

²⁰¹ Vidnes, *followme*, 15.

«Det er lett å se for seg en viss personlighet, men man trenger hverken være ekstrovert eller visjonær for å brenne for ungdom. Man må bare virkelig bry seg, tror Cathrine, og det ser forskjellig ut fra person til person.
- 'Å brenne for ungdom' er et diffust begrep, men jeg tror ikke det er mer komplisert enn at noen virkelig ønsker å jobbe med ungdom, og så bestemmer seg for å gjøre sitt beste, konkluderer hun.»²⁰²

Den korte beskrivelsen fra Norheim og Tveitereid er at ildsjeldynamikkene er de dynamikkene som trekker utover og videre. Deres beskrivelse av ildsjeler er at slike personer «gjør mer enn det som er forventet, og den «ilden» de skaper kommer andre til gode.»²⁰³ De trekker dette videre til å peke på en ildsjelkultur, hvor målet er å «smitte» andre ledere med en ildsjelmentalitet. Denne ildsjelkulturen er en av to tendenser de plasserer som ildsjeldynamikker. Den andre tendensen er det de kaller ansvarshierarki,²⁰⁴ og dette handler om ansvaret som økte etter hvert som ledere vokste i rollen.

I followme kan vi se grader av begge disse elementene. Den tydeligste av disse er ansvarshierarkiet, hvor followme tydeliggjør ulikhetene i ansvaret ungdommene får etter hvert som de blir eldre. De bruker også t-skjorter for å illustrere disse forskjellene, likt som ungdomsarbeidet HEKTA.²⁰⁵ Ildsjelkulturen som handler om et generelt driv kommer også frem i followme. Dette ser vi blant annet gjennom ledertreningsfokuset deres. Ungdommene skal få vokse slik at de kan gi videre det de har fått, og med samlinger hvor de skal få oppmuntre hverandre, se vi at followme også legger til rette for at en ildsjelmentalitet kan spre seg. Dette er ikke eksplisitt sagt, for når Vidnes bruker ordet ildsjel, referer hun til allerede eksisterende ildsjeler. Norheim og Tveitereid oppfordrer kirkene til å utvikle en «ildsjelpolicy» for å legge til rette for utviklingen til ildsjeler.²⁰⁶ Gjennom å fokusere på gøy og kvalitet, legger followme til rette for at ungdommene skal få mulighet til å vokse gjennom å drive med ting som er gøy og av kvalitet.²⁰⁷ Dette ser jeg som en måte followme skaper en plattform hvor ildsjeler får mulighet til å utvikle seg.

Etter å ha sett på begge ildsjeldynamikkene vil jeg igjen trekke inn followme sin bruk av ordet forbilde, da dette kan knyttes til begge disse dynamikkene. For gjennom ansvarshierarkiet peker de på ungdommens rolle som forbilder for dem som er yngre, men de

²⁰² Ibid, 20

²⁰³ Norheim og Tveitereid, *Ildsjeler og ildsteder*, 14.

²⁰⁴ Ibid, 15.

²⁰⁵ Ibid.

²⁰⁶ Ibid.

²⁰⁷ Vidnes, *followme*, 41.

løfter og opp at det å være forbilder er motiverende.²⁰⁸ Dermed er ungdommenes rolle som forbilder både til hjelp for de yngre ungdommene som får andre ungdommer som forbilder, men det er godt også for dem som får være forbilder, og dermed ser jeg også sammenheng mellom deres beskrivelse av ungdommene som forbilder som en del av ildsjelkulturen. Ildsjeldynamikkene ser jeg altså til stede i followme, og særlig deres omtalelse av ungdommene som forbilder, tyder på disse dynamikkene.

5.2.2 followme som ildsted

Ildsteddynamikkene er de som samler og varmer. Som slike dynamikker observerte Norheim og Tveitereid en velkomstkultur og et teologisk slingringsmonn. Velkomstkulturen handlet ikke bare om viktigheten av å stå i døra for å ønske velkommen, men også viktigheten av å «bli sett og se», hvor det kristne fellesskapet er et «seende» fellesskap.²⁰⁹ I followme sitt formål finner vi en tilsvarende forklaring på hva det vil si å se: «Helt konkret, så ser vi dem vi leder gjennom å bry oss. Å kjenne navnet deres, og å vite hva de liker og driver med på fritiden.»²¹⁰ Dette kan videre knyttes til vekten de legger på relasjonsbygging. I tillegg ser vi at i spørsmålene om hvem som kan være leder, legger followme listen lavt:²¹¹ Aldersgrensen er de nøye på, men de oppfordrer at terskelen skal være lav for hvilke oppgaver og egenskaper som gjør ungdommer kvalifiserte til å være med som ledere, og mens de er nødt til å være lojale mot kirkens lære, trenger de ikke å bekjenne seg som kristne for å være ledere.²¹² Gjennom det jeg finner i boka, tyder dette på at de i followme har en velkomstpraksis, men hvordan man som ny blir tatt imot vil man best kunne finne ut av gjennom observasjon.

Den andre ildsteddynamikken handler om det teologiske slingringsmonnet, og for å få et inntrykk av hvordan dette kommer til uttrykk i followme, er det relevant å se på hvordan språkbruken deres er, og det er relevant å se på hvor åpne de er med å ta imot mennesker med ulik, og med forskjellig nivå av tro. Angående språkbruken vil jeg peke på deres manglende bruk av ordet «disippel». Som jeg så på i 4.4.5, forstår de seg selv som disipler, men velger å ikke bruke ordet for å beskrive ungdommene, og det kan hende at dette valget er tatt for å gjøre budskapet mer tilgjengelig for ungdommer. Ordet forbilde er mer dagligdags uttrykk enn disippel er.

²⁰⁸ Vidnes, *followme*, 58.

²⁰⁹ Norheim og Tveitereid, *Ildsjeler og ildsteder*, 18.

²¹⁰ Vidnes, *followme*, 29.

²¹¹ Ibid, 48-50.

²¹² Ibid, 49.

Til det andre punktet om hvem som er velkomne, vil jeg igjen peke på deres åpenhet for å ta imot ungdommer som ikke bekjenner seg som kristne. Ved å være åpen for at ungdommer med forskjellig grad av tro blir med, åpner det og muligheten for at samtalene rundt tro vil bli mindre knyttet til etablerte teologiske system, da disse ikke-troende ikke kjenner så godt til disse. Det samme gjelder dersom followme er åpne for å ta imot ungdommer fra ulike trossamfunn også, men for å svare på dette vil jeg se nærmere på hvilket forhold followme har spesifikt til DNK.

followme og Den norske kirke

Utgangspunktet mitt for å ville se særlig på hvordan followme forholder seg til DNK, baserer jeg med utgangspunkt i måten followme presenteres på innledningsvis:

«Arbeidet er særlig utviklet for menighetene i Den norske kirke, men vil også fungere for alle menigheter og organisasjoner som har unge ledere, og som ønsker å være en del av et større nettverk.»²¹³

I tillegg til disse referansene til DNK, så jeg på i 4.4.2 at de også nevner trosopplæringsplanen og dåpsliturgien. Det er altså en tydelig kobling til DNK, og det kommer også frem når NMSU skrives om på omslaget: «Med forankring i Den norske kirkes *Plan for trosopplæring* ønsker NMSU å være en medspiller i barne- og ungdomsarbeidet som foregår i menighetene.»²¹⁴ Det tydeliggjøres dermed gjennom boka en tilknytning til DNK, men det som da er interessant å legge merke til, er at konseptet også presenteres til å være for alle menigheter og organisasjoner som har unge ledere. Dermed viser followme på en side en åpenhet for å kunne ta imot flere enn bare menigheter som har tilknytning til DNK, men på den andre siden ser vi at de har en tydelig tilknytning til DNK, særlig når et av hvorfor-spørsmålene besvares med referanse til dens dåpsliturgi. Det kan påpekes at denne referansen gjøres i hvorfor-delen, som er et overordnet plan, og at ungdom fra andre fellesskap enn DNK kunne vært med i den konkrete delen av followme uten å tenke over tilhørighetsforskjellene. På det praktiske planet refereres det nemlig ikke direkte til noen deler av DNK, så i utgangspunktet ser jeg en mulighet for at det i praksis kunne blitt observert en teologisk slingringsmonn og et fellesskap av flere kirkesamfunn. Denne tilnærmingen er for så vidt ikke i overensstemmelse med grunnlaget for hvordan followme bygger narrativet sitt. Til dette

²¹³ Ibid, 7.

²¹⁴ Ibid, omslag.

henter de inspirasjon fra Sinek som sier følgende: «People don't buy what you do; they buy why you do it.»²¹⁵ DNK nevnes i followme sitt hvorfor, og hvis det er slik at followme sitt hvorfor avgjør om folk «kjøper» konseptet, kan den tydelige tilknytningen de har, gjøre konseptet uaktuelt for andre menigheter og organisasjoner som ikke er del av DNK. Selve slingringsmonnet kan være til stede i followme, også når det bare er DNK som er representert, og dette vil praksis gi et bedre svar, men med et dypere dykk i kirketilhørighet, har jeg sett at deres tilknytning til DNK er tydelig nok til stede til å potensielt gjøre konseptet mindre aktuelt for andre menigheter og organisasjoner.

5.2.3 Ungdomsledere og forbilder – samlende eller sendende fellesskap?

Nå som jeg har sett på både ildsjel- og ildsteddynamikkene, vil jeg forsøke å besvare spørsmålet: «Er fellesskapet followme inviterer til et samlende eller sendende fellesskap?» Jeg har sett at de har både ildsjel- og ildsteddynamikker som trekker arbeidet utover og innover. Det jeg ser i followme som i stor grad beskriver hvordan disse dynamikkene kommer til syne, er deres fokus på ungdommer som ledere og forbilder, og deres fokus på relasjoner. Dette er to kjernepunkter i followme, og begge er til stede i forklaringen av followme som et lederoppfølgingskonsept. Det korte svaret til om de fokuserer på fellesskapet som samling eller som sendelse er derfor at de har tydelige elementer av begge. Det lengre svaret påvirkes av hvor fokuset er, om det er på followme i seg selv, eller om vi ser på followme i sammenheng med menighetene. Er fokuset på followme isolert, er det relevant å se på de ulike samlingene de har. I disse samlingene får ungdomslederne komme som deltakere, selv om de er ledere. Ungdomslederne har altså ikke selv ansvar for eller i disse samlingene. followme har kun én samling hvor de selv gir ansvar til ungdommer. Det er medarbeidergruppa, men denne kan ungdommene velge å ikke bli med i. Dermed er selve followme-samlingene ikke samlinger hvor ungdommene er i sin lederrolle, men hvor de er på grunn av sin lederrolle. Vidnes forklarer dynamikkene i followme slik:

«Gjennom systematisk oppfølging av både ungdomsledere og lokalledere, legges et godt grunnlag for ildsjeler der ute. Gjennom de månedlige samlingene får ungdommene og lokallederne ildsteder å varme seg på.»²¹⁶

²¹⁵ Sinek, *Inspire action*.

²¹⁶ Vidnes, *followme*, 68-69.

Samlingene handler altså om de dynamikkene som trekker innover, som samler og varmer. Jeg vil også trekke inn utgangspunktet til followme, som er å gi fellesskap og oppfølging til ungdomsledere. Med dette som utgangspunkt, og med et uttrykk i slike samlinger, er det tydelig at followme handler om et samlende fellesskap.

Jeg vil likevel sette spørsmål med om dette perspektivet kan isoleres, for followme er et konsept som bærer på samarbeid med allerede eksisterende ungdomsarbeid. Fokuset i followme er ikke å samle tilfeldige ungdommer, men å samle ungdomsarbeid. Det er dermed en tosidig situasjon for ungdommene, hvor den ene siden er stedet hvor de opptrer som ledere, og på den andre siden blir followme stedet hvor de kan komme for å selv være deltakere. Utgangspunktet til followme var slitne ledere, så followme handler om å samle ungdommene som allerede er ledere. I tillegg har jeg sett at både i formålet og i verdiene til followme er dynamikkene til stede som beveger seg ut og fremover. Fellesskap fant jeg plassert både som en del av målet, og som en del av verdiene til followme. Dette kan også forstås som at followme bruker fellesskapet som verktøy til å trene ungdomsledere, men det er også et endelig mål i seg selv hvor de samme ungdommene kan bli samlet til fellesskap.

Jeg finner tydelig et samspill mellom ildsjel- og ildsteddynamikkene i followme. Farene med kun å presse ut og fremover er at ilden slukker, og derfor skaper followme ildsteder hvor ildsjelene kan varme seg. Ser vi isolert blir da followme et fellesskap som fokuserer på å samle, men et slikt isolert bilde av followme er mangelfullt, for det blir en kunstig måte å se konseptet på, basert på den nære tilknytningen konseptet har med menigheter.

5.3 Drøfting - elementer i followme som ikke dekkes i teorien?

Nå har jeg gått gjennom begge teoriene for fellesskap i kristent ungdomsarbeid, og disse har jeg sett hvorvidt passer til å forklare followme sin fellesskapsforståelse, i tillegg til å bruke disse til å enda bedre belyse momentene i followme sin fellesskapsforståelse som baserte seg på bruken av ordet «forbilde» og på graden av tilhørighet til followme. Det jeg skal gjøre nå, er å ta utgangspunkt i det jeg fant av followme sin fellesskapsforståelse for å se om followme legger stor vekt på elementer som ikke blir vektlagt like sterkt i teorien. Da vil jeg først igjen minnes de elementene jeg forstod som viktige i fellesskapsforståelsen til followme som jeg oppsummerer i 4.5: Fellesskap som tilhørighet, fellesskap som relasjon og kirke som

fellesskap. Dette er de elementene followme selv legger vekt på som er relevant til deres fellesskapsforståelse.

Med teoretisk perspektiv har jeg trukket inn de fleste av disse begrepene som followme plasserer sentralt, og sett at de i stor grad kan belyses med det teoretiske materialet. Med utgangspunkt i det followme legger vekt på, kan vi også slik finne det igjen i teorien. Tilhørighet og relasjon er sentralt i liminalperspektivet og på fellesskapet som *communitas*. Med dette perspektivet er endring i tilhørighet utgangspunktet og målet med overgangsfasene: En mister tilhørigheten til kulturen slik en var vant til, og i liminalfasen trenger man å på ny finne sin tilhørighet til kulturen. *Communitas*-fellesskapet gir også en form for tilhørighet, og nære relasjoner er et viktig kjennetegn i denne typen fellesskap.

Det jeg vil løfte frem som kommer tydelig frem i followme, men som ikke kommer like tydelig frem i teoriene er i hvor stor grad de bygger på relasjon mellom enkeltmennesker. I teoriene knyttes fellesskapene til de store gruppene, men når jeg så på followme sitt fokus på relasjoner, viste jeg at dette fokuset gjør at fellesskap også handler om relasjon mellom to mennesker. I followme er dette en-til-en fokuset essensielt, for en viktig del av konseptet handler om oppfølging av ungdomslederne. Oppfølging i seg selv er ikke fellesskap, men det baseres på relasjoner, som er en viktig måte followme forstår fellesskap.

Med utgangspunkt i teoriene jeg har brukt i denne oppgaven, vil jeg derfor si at det er elementer av followme sin fellesskapsforståelse som ikke tydelig nok har kommet til uttrykk i teoriene. Dette betyr ikke nødvendigvis at det må utvikles en ny teori basert på dette, men det betyr at det kan finnes flere relevante teorier jeg ikke har tatt med i denne oppgaven som må tas med for å fullstendig gi en teoretisk dekning av followme sin fellesskapsforståelse. Fra min side skyldes dette at denne delen av followme sin fellesskapsforståelse har dukket opp underveis i analysen, og både tid og plassen i oppgaven har ikke vært tilstrekkelig for å ta med en ny teori, i og med at de teoriene jeg allerede har også er relevante.

6. Konklusjon

For å innlede konklusjonen til oppgaven vil jeg gjenta problemstillingen som var utgangspunktet:

Hvilke forståelser av kristent ungdomsarbeid som fellesskap kommer til uttrykk i followme?

Jeg har svart på denne problemstillingen i to steg. Det første steget var en dokumentanalyse, hvor jeg bredt nærmet meg followme som helhet, for deretter å spisse meg inn på deres fellesskapsforståelse. Ved å gjøre dette fant jeg at followme forstår fellesskap som tilhørighet og relasjoner, i tillegg til å omtale kirken som fellesskap. Ved å knytte inn både sosiologisk og teologisk tilnærming, så jeg her at begge disse kommer til uttrykk i followme sin fellesskapsforståelse. Den sosiologiske tilnærmingen alene er ikke tilstrekkelig, og den teologiske tilnærmingen er derfor viktig å ha med for å belyse hvordan followme forstår fellesskap,

Det andre steget var en teologisk innholdsanalyse, hvor jeg tok utgangspunkt i to teorier for fellesskap i kristent ungdomsarbeid for å se om disse forståelsene også kom til uttrykk i followme sin fellesskapsforståelse. Teoriene jeg så på var en teori om ledelsesdynamikker, og en teori om liminalitet og *communitas* som perspektiv på ungdomsfellesskap. Ikke bare så jeg uttrykk av disse i followme sin fellesskapsforståelse, men disse var gode til å belyse problemstillingene jeg løftet opp i kapittel 4. I og med at disse teoriene kunne brukes til å belyse disse problemstillingene, vil jeg si at begge disse teoriene har vært relevante.

Jeg vil dermed konkludere med at vi kan finne forståelser av followme-fellesskapet som et *koinonia*, et *communitas*, og som et fellesskap med ildsjel- og ildssteddynamikker i samvirke.

Videre forskning

Disse forståelsene av kristent fellesskap er ikke nok for å dekke hele followme sin fellesskapsforståelse. Det som tydelig kommer frem hos followme er vekten på relasjoner mellom enkeltmennesker som utgangspunkt for fellesskapet. Det som derfor kunne vært en spennende mulighet i fortsettelsen av denne oppgaven, er å ha sett enda mer på teorier som tar for seg denne siden av fellesskap.

Som en ny tilnærming til followme, ser jeg to muligheter. Først tenker jeg det ville vært spennende å gjennomføre en kvalitativ undersøkelse med intervjuer av personer som har vært gjennom opplegget, både de som har vært med som ungdomsledere, og de som har vært med som lokalledere. Gjennom et kvalitativt intervju vil det være mulig å høre hvordan formålet og verdiene påvirker praksisen til followme, og om det er andre elementer som kommer til syne. Det kunne også gjennom en slik undersøkelse blitt spurt om hvilken betydning fellesskapet har for dem som er med.

En annen mulighet som ville vært spennende er å gjøre en undersøkelse på hvor stor andel ungdommer som har gått løpet i followme som deretter blir en del av et større trosfellesskap, og hvor mange som faller ut. Dette kan bli gjort som en kvantitativ undersøkelse som også tar for seg ungdomsarbeid i andre menigheter og organisasjoner.

Litteraturliste

Asdal, Kristin og Reinertsen, Hilde. *Hvordan gjøre dokumentanalyse. En praksisorientert metode*. Oslo: Cappelen Damm AS, 2020.

Bibelselskapet: Bibelen 2011.

Brunstad, Paul Otto. *Ungdom og livstolkning. En studie av unge menneskers tro og fremtidsforventninger*. Trondheim: Tapir forlag, 1998.

Bryman, Alan. *Social research methods*, 5. ed. Oxford: Oxford university press, 2016.

Hegstad, Harald. *Den virkelige kirke. Bidrag til ekklesiologien*. Bergen: Fagbokforlaget, 2009.

De Kock, Jos og Norheim, Bård Eirik Hallesby. *The five questions. An academic handbook in youth ministry research*, (Oregon: Pickwick publications, 2022).

Krippendorff, Klaus. *Content analysis: An introduction to its methodology*. Fourth edition. Sage publications, 2022. DOI: <https://dx.doi.org/10.4135/9781071878781>.

Maxwell, John C. "The 5 levels of leadership". Nettartikkel. Besøkt 29.11.2022. <https://www.johnmaxwell.com/blog/the-5-levels-of-leadership1/>.

McCann truth central. *Truth about youth* (2012). Online hefte. Besøkt 14.12.2022. https://issuu.com/mccanntruthcentral/docs/mccann_truth_about_youth.

Mæland, Jens Olav (red.). *Konkordieboken. Den evangelisk-lutherske kirkes bekjennelsesskrifter* Oslo: Lunde forlag, 1985.

NMSU, «Hvem vi er», besøkt 06.12.2022. <https://nmsu.no/hvem-er-vi/>.

Norheim, Bård Eirik Hallesby. «From ghetto to communitas: Post-soviet youth ministry and leadership on a pilgrimage to Emmaus», i *Journal of youth and theology* Vol 5 Nr. 1 (2006): 67-84. DOI: <https://doi.org/10.1163/24055093-90000256>.

- Norheim, Bård Eirik Hallesby og Tveitereid, Knut. «Ildsjeleer og ildsteder En etnografisk studie av ledelsesdynamikker i vitale ungdomsarbeid i Den norske kirke» i *Tidsskrift for praktisk teologi* 2-2020 (årgang 37): 6-21.
- Norheim, Bård Eirik Hallesby, *Kan tru praktiserast? Teologi for kristent ungdomsarbeid*. Trondheim: Tapir akademisk forlag, 2008. 287-305.
- Roxburgh, Alan. *The missionary congregation. leadership, & liminality*. Harrisburg: Trinity Press International, 1997.
- Senter, Mark H. III, Black, Wesley, Clark, Chap, og Nel, Malan. *Four views of youth ministry and the church: Inclusive congregational, preparatory, missional, strategic*. Michigan: Zondervan, 2001.
- Silva, Moisés. «κοινωνία», *New international dictionary of new testament theology and exegesis* vol 2, 706-713. Michigan: Zondervan, 2014.
- Simon Sinek, “How great leaders inspire action” *TED, Ideas worth sharing* (2010), video, besøkt 23.11.2022.
https://www.ted.com/talks/simon_sinek_how_great_leaders_inspire_action.
- The followme network, besøkt 25.10.2022. www.thefollowme.net.
- The followme network, «konferanse», besøkt 06.12.22.
<https://www.thefollowme.net/konferanse/>.
- The followme network, “Promofilm” (2015), video, besøkt 06.12.2022.
<https://www.thefollowme.net/om-follow-me/>.
- Tjora, Aksel. *Hva er fellesskap*. Oslo: Universitetsforlaget, 2018.
- Turner, Victor. *The ritual process. Structure and anti-structure*. New Brunswick: AldineTransaction, 1969.
- Vestrheim, Gjert. *Klassisk retorikk*. Oslo: Dreyers forlag, 2018.
- Vidnes, Cathrine. *followme. Oppfølging av kirkens unge gjennom nettverksarbeid*. Red. av Helene Reite Uglem og Stig Sunde. Stavanger: Bodoni AS, 2022.